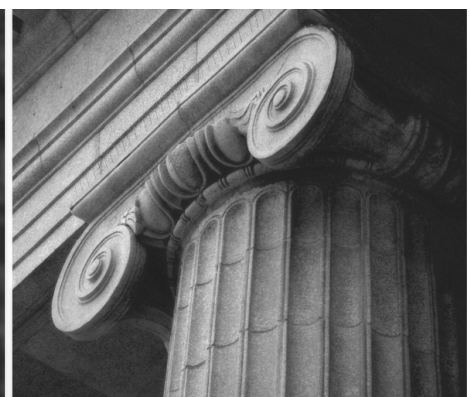

แผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงาน ในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2550 - 2552

คำนำ

สืบเนื่องจากแผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550 - 2551) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการศึกษาวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรมและกฎหมาย ซึ่งเป็นการใช้การวิจัยให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในระบบงานในกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ โดยให้มีการจัดทำแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามแผนที่กำหนด

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมในฐานะผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ ได้จัดทำแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานยุติธรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2547 - 2549) ขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะใช้เป็นแนวทางและเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาเสนอของบประมาณด้านการวิจัยของกระทรวงยุติธรรมตลอดมา แต่โดยที่ระยะเวลาของแผนแม่บทดังกล่าวได้หมดลงตั้งแต่ปี 2549 สำนักงานกิจการยุติธรรมจึงได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรมทบทวน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทดังกล่าว เพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการที่ผ่านมา การติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมของกระบวนการยุติธรรมของประเทศ และการสัมภาษณ์รับฟังข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารหน่วยงาน นักวิจัย และผู้เกี่ยวข้องในระบบงานกระบวนการยุติธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จนสามารถดำเนินการปรับปรุงและจัดทำแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2550 - 2552) ขึ้นเป็นผลสำเร็จ และได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาและประเมินผลงานวิจัยของกระทรวงยุติธรรม คณะอนุกรรมการด้านการศึกษา วิจัย และพัฒนากฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม และคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

แผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมฉบับนี้ เป็นแผนแม่บทที่ทำการปรับปรุงเนื้อหาของแผนและขยายระยะเวลาการดำเนินการของแผนให้สิ้นสุดการดำเนินการในปี พ.ศ. 2552 ทั้งนี้ การจัดทำแผนแม่บทฉบับดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ และได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์และกำหนดแผนงานรองรับอย่างชัดเจน รวมทั้งได้จัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์และแผนงานไว้ด้วยเพื่อเป็นกรอบ ทิศทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดทำแผนการศึกษาวิจัยรองรับได้อย่างถูกต้อง เกิดผลสำเร็จเป็นประเทศต่อการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมของประเทศต่อไป

สำนักงานกิจการยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อม	1
สภาพปัญหาของระบบงานในกระบวนการยุติธรรมไทย	2
สภาพปัญหาของการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม	4
ทิศทางการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม	8
บทที่ 2 เป้าประสงค์ของแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม	10
วิสัยทัศน์	10
พันธกิจ	10
วัตถุประสงค์	10
เป้าหมาย	10
ยุทธศาสตร์	11
การจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์	12
การจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน	14
บทที่ 3 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม	19
แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรของกระบวนการยุติธรรม	22
แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในองค์กรของกระบวนการยุติธรรม	23
แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม	24
แผนงานที่ 4 การวิจัยป้องกันและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน	25
บทที่ 4 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก	26
แผนงานที่ 1 การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นในกระบวนการยุติธรรม	30
แผนงานที่ 2 การวิจัยการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและการเยียวยาแก่นุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม	31
แผนงานที่ 3 การวิจัยระบบการระงับไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท การหันเหคดี และกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอื่นๆ	32

	หน้า
บทที่ 5 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการป้องกันอาชญากรรมและมาตรการป้องกันข้อพิพาท	33
แผนงานที่ 1 การวิจัยพัฒนานโยบายการป้องกันอาชญากรรม	36
แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการป้องกันข้อพิพาททางแพ่งและปกครอง	38
แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนาข้อมูลและสารสนเทศเพื่อป้องกันอาชญากรรมและป้องกันข้อพิพาท	39
แผนงานที่ 4 การวิจัยเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	40
บทที่ 6 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมาย	41
แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดำเนินคดีก่อนเข้าสู่ศาล	44
แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล	46
แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการลงโทษ	47
บทที่ 7 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับตามคำพิพากษาและคำสั่ง	48
แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบบังคับคดีและคำพิพากษาหรือคำสั่ง	51
แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด	52
บทที่ 8 การแปลงแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมไปสู่การปฏิบัติ	53

ภาคผนวก

บทที่ 1

การวิเคราะห์สถานการณ์และสภาวะแวดล้อม

สถานการณ์การวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

สังคมทุกสังคมต่างมีระเบียบแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติ และบรรทัดฐานความประพฤติไว้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกในสังคมของตนเอง ขณะเดียวกันได้กำหนดบทบังคับโทษในรูปแบบต่างๆ ไว้ลงโทษต่อผู้กระทำล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อให้หลบจำ ไม่กระทำความผิดอีกควบคู่กับการยกย่องชมเชยและให้รางวัลต่อพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ดังนั้นกลไกของสังคมที่รับผิดชอบต่อการบังคับใช้กฎหมายจึงเกิดขึ้น เพื่อทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงกับระบบเครือข่าย ซึ่งเรียกว่า กระบวนการยุติธรรม (Justice Process) หรือ ระบบงานยุติธรรม (Justice System) ดังนั้น การอำนวยความสะดวกจึงเป็นบทบาทสำคัญของรัฐ โดยการกำกับกลไกของสังคมที่รับผิดชอบต่อการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว โปร่งใส เป็นธรรมและประหยัด

ระบบงานในกระบวนการยุติธรรมประกอบด้วยหน่วยงานหลายหน่วยที่มีภารกิจหน้าที่ในการขจัดความทุกข์ ความเดือดร้อน และอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งคำพิพากษาของศาลยุติธรรมส่งผลกระทบต่อชีวิตเสรีภาพของประชาชน ความไม่เป็นระบบของการบริหารงานยุติธรรมของประเทศไทยเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่ขาดทิศทาง ข้ำซ้อน ขาดความโปร่งใส และขาดการตรวจสอบ และบางครั้งต่างแข่งขันกันเองในการสร้างอาณาจักรแห่งอำนาจขององค์กรของตน ซึ่งล้วนนำไปสู่ปัญหาการขาดประสิทธิภาพของระบบงานในกระบวนการยุติธรรม เกิดการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลเกินสมควรและมีปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบอื่นๆ การที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทำได้ยาก เพราะองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องต่างพยายามมุ่งแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตนหรือพยายามให้หน่วยงานนั้นเป็นหลักในการเข้ามาแก้ปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหาที่มีมุมมองแยกส่วนย่อมทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ การขาดความเข้าใจถึงเป้าหมายร่วมกันและความเชื่อมโยงของระบบงานในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งขาดการวิจัยเกี่ยวกับระบบงานในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ จึงเป็นปัญหาหลักของการบริหารงานยุติธรรมของไทย

1. สภาพปัญหาของระบบงานในกระบวนการยุติธรรมไทย

การปฏิรูประบบบริหารงานยุติธรรมไม่สามารถพิจารณาแยกส่วนเป็นรายหน่วยงานหรือองค์กรได้ เพราะรากฐานปัญหาของระบบงานในกระบวนการยุติธรรมไม่ใช่เป็นปัญหาของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้นแต่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องถึงกัน จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ปัญหาในภาพขององค์กรรวม ซึ่งต้องครอบคลุมปัญหากระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครอง ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจาก

1.1 โครงสร้างระบบการดำเนินคดีอาญาและกระบวนการพิจารณาคดี มีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมากเกินไป การขาดการถ่วงดุลที่เหมาะสมทำให้ระบบขาดความโปร่งใส ขาดระบบที่จะเป็นหลักประกันความอิสระและขาดระบบตรวจสอบความรับผิดชอบตามระบอบประชาธิปไตย การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนยังไม่มีประสิทธิภาพ และยังไม่เพียงพอ การบริหารงานของระบบศาลไทยที่ให้ความสำคัญกับศาลชั้นต้นน้อยกว่าที่ควร ซึ่งพิจารณาได้จากการที่เปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ ฎีกา ได้อย่างกว้างขวางทำให้เกิดปัญหาคดียืดเยื้อล่าช้า อีกทั้งทำให้ทิศทางการบริหารระบบงานในกระบวนการยุติธรรมยิ่งผิดส่วนออกไปมากขึ้น

1.2 การปฏิบัติโดยไม่ชอบธรรมจากบุคคลในกระบวนการยุติธรรมอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น การคุกคามสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยวิธีการอันมิชอบเพื่อให้ได้รับคำสารภาพในชั้นสอบสวน การประจานต่อสาธารณชนในรูปแบบต่างๆ การละเลยไม่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและพยาน มีผลทำให้เป็นการยากที่ประชาชนที่ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงจะเข้ามาให้ความร่วมมือกับระบบงานในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนการปฏิบัติงานที่ล่าช้าของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

1.3 การขาดประสิทธิภาพในการไขพินทุผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคมได้ โดยเฉพาะขาดการวางแผนร่วมกัน ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานของระบบงานในกระบวนการยุติธรรมและค่านิยมของสังคมที่ผิดบางประการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด รวมทั้งระบบราชทัณฑ์ยังไม่สามารถแก้ไขพินทุผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริง

1.4 การขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากประชาชน เนื่องจากระบบงานในกระบวนการยุติธรรมมีลักษณะเป็นระบบงานของรัฐที่มีมุมมองของการใช้อำนาจมากกว่าการให้บริการในด้านความยุติธรรม

1.5 บุคลากรในระบบงานในกระบวนการยุติธรรมไทย ขาดทัศนคติในการทำงานร่วมกัน แต่ละองค์กรมุ่งที่จะพัฒนาระบบงานของตนโดยไม่คำนึงถึงการประสานงานกับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องในระบบงานเดียวกัน เช่น การขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของงาน การขาดนโยบายการอำนวยความสะดวกยุติธรรมระดับชาติเพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายโดยชัดเจน

การขาดองค์ความรู้และศักยภาพในการพัฒนาระบบงานในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่ยังวนเวียนอยู่กับการปฏิบัติงานตามบรรทัดฐานและระเบียบปฏิบัติที่มีอยู่เดิม ในขณะที่สังคมมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

1.6 บุคลากรที่เป็นผู้อำนวยการความยุติธรรมยังขาดทัศนคติในการปฏิบัติงานเพื่อเอื้อประโยชน์สุขแก่ประชาชน และมีทัศนคติต่อระบบงานในกระบวนการยุติธรรมในแนวอนุรักษ์ ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบงานในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ให้แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ยังไม่เพียงพอและหน่วยงานมีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ

1.7 การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบงานในกระบวนการยุติธรรม ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การดำเนินระบบงานในกระบวนการยุติธรรมล่าช้า ขั้นตอนการปฏิบัติตามกฎหมายมีความยุ่งยาก การขาดการประสานงานระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

1.8 อาชญากรรมในสภาวะปัจจุบันไม่ได้จำกัดขอบเขตการกระทำผิดเพียงภายในประเทศ แต่มีความสลับซับซ้อนยากต่อการสืบสวนและผลของอาชญากรรมเกิดความเสียหายต่อประชาชนที่รุนแรงขึ้น และมีลักษณะเชื่อมโยงกับปัญหาอาชญากรรมต่างๆ เช่น การค้าหญิงและเด็ก การค้ายาเสพติด การฟอกเงิน การคอร์รัปชัน ทำให้เกิดเป็นอาชญากรรมที่ยากต่อการควบคุมและทำลายระบบงานในกระบวนการยุติธรรมแบบแยกส่วน ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามไม่ทันต่อสถานการณ์

1.9 การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย แม้จะมีหน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษา หรือการว่าต่างแก้ต่างคดีให้ แต่ก็ยังไม่อาจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้บริการแก่ประชาชนในส่วนภูมิภาคได้อย่างทั่วถึง เพราะมีบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ

1.10 ศาลปกครองเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ จึงมีข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจของบุคลากร ในวิธีพิจารณาและการบังคับคดีเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดทางด้านกฎหมายบางประการ เช่น การบังคับคดี และเงื่อนไขการฟ้องคดีปกครอง เป็นต้น

2. สภาพปัญหาของการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

2.1 สถานภาพการวิจัยทางกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

2.1.1 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพการวิจัยของประเทศไทยทางด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม ระหว่าง พ.ศ. 2544 - 2548 พบว่า มีการวิจัยทางด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม (ไม่รวมวิทยานิพนธ์) รวมทั้งสิ้น 1,252 เรื่อง

ตารางที่ 1 ผลงานวิจัยด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

หน่วยงาน	จำนวน (เรื่อง)
สำนักงานกิจการยุติธรรม	45
กรมราชทัณฑ์	40
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	63
กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	18
กรมคุมประพฤติ	13
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	7
กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	2
กรมบังคับคดี, กรมสอบสวนคดีพิเศษ, สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมละ 1 เรื่อง	3
กรมพระธรรมนูญ กองบัญชาการทหารสูงสุด	118
กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	40
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	3
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	4
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	11
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	5
งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม	44

ตารางที่ 1 (ต่อ) ผลงานวิจัยด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

หน่วยงาน	จำนวน (เรื่อง)
ฝ่ายกิจการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	23
วิทยาลัยข้าราชการศาลยุติธรรม	143
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร	98
ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง	52
ศาลรัฐธรรมนูญ	31
ศาลล้มละลายกลาง	4
ศาลปกครอง	19
ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	9
สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด	24
สถาบันพระปกเกล้า	67
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	11
สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	6
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	153
สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย	48
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	25
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	124

2.1.2 วิทยานิพนธ์ทางด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม ระหว่าง พ.ศ. 2544 - 2548 พบว่า วิทยานิพนธ์ทางด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิ้น 1,559 เรื่อง ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 วิทยานิพนธ์ทางด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

หน่วยงาน	จำนวน (เรื่อง)
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	378
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	158
คณะนิติศาสตร์ มหาลัยรามคำแหง	321
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	163
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	15
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	17
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	153
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	171
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	130
คณะรัฐประศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	19
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	18
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	16

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาภาพรวมของการทำการวิจัยที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ได้ 8 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มกฎหมายแพ่ง
2. กลุ่มกฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา (วิจัยเกี่ยวกับกฎหมายอาญา กฎหมายเด็กและครอบครัว นิติเวชวิทยา กระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอื่นๆ)
3. กลุ่มกฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ (วิจัยเกี่ยวกับการกระทำทางธุรกิจ กฎหมายภาษีอากร กฎหมายศุลกากร กฎหมายการเงินและการธนาคาร กฎหมายพาณิชย์นาวี กฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท และอื่นๆ)
4. กลุ่มกฎหมายมหาชน (วิจัยเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ กฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายรัฐสภา กฎหมายปกครอง กฎหมายปกครองท้องถิ่น กฎหมาย

ทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน กฎหมายแรงงาน กฎหมายสิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรธรรมชาติ กฎหมายเกี่ยวกับการเกษตร และกฎหมายประกันสังคม และอื่นๆ)

5. กลุ่มกฎหมายวิธีพิจารณาความ (วิจัยเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสืบสวน สอบสวน พยานหลักฐาน และอื่นๆ)

6. กลุ่มกฎหมายระหว่างประเทศ (วิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กฎหมาย
องค์การระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ (คดีอาญา) กฎหมายระหว่างประเทศ
(คดีบุคคล) กฎหมายระหว่างประเทศ (คดีเมือง) กฎหมายระหว่างประเทศ (ความสงบและความมั่นคง)
กฎหมายระหว่างประเทศ (การบินและอวกาศ) กฎหมายทะเล กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ
กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ และอื่นๆ)

7. กลุ่มนิติศึกษาและประวัติศาสตร์กฎหมาย (วิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
กฎหมาย)

8. กฎหมายอื่นๆ เป็นกลุ่มที่ไม่อาจจัดรวมเข้ากับกลุ่มกฎหมายดังกล่าว
ข้างต้น ได้แก่ การวิจัยเกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุข กฎหมายยาเสพติด กฎหมายจราจร
กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายเกี่ยวกับทนายความ กฎหมายการศึกษา และอื่นๆ

2.2 สภาพปัญหาการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

จากสภาพในการศึกษาวิจัยทางนิติศาสตร์ในระยะที่ผ่านมาดังกล่าวข้างต้น
พบปัญหาสำคัญของการวิจัยทางนิติศาสตร์ในภาพรวม ดังนี้

(1) บุคลากรการวิจัย ซึ่งได้แก่ นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และผู้ทำงานสนับสนุน
การวิจัย โดยเฉพาะนักวิจัยนั้นยังขาดแคลนเป็นจำนวนมาก ข้อมูลศูนย์สนเทศการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปี พ.ศ. 2548 พบว่ามีจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย
จำนวน 69 คน และนักวิจัยด้านกฎหมายจำนวน 98 คน ส่วนในสาขาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ
ยุติธรรมซึ่งได้ทำการสำรวจจากศูนย์สนเทศการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ พบว่ามี
ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยรวมประมาณ 78 คน ซึ่งนักวิจัยทางนิติศาสตร์นี้มิได้เป็นนักวิจัยอาชีพ
หากแต่เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นเป็นนิติกรหรือนักวิชาการในสาย
งานต่าง ๆ ซึ่งต้องทำการวิจัยตามภาระหน้าที่หรือตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้
ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อไป

(2) งบประมาณการวิจัย จากการสำรวจเงินงบประมาณเพื่อการวิจัยด้าน
กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของสำนักงานกิจการยุติธรรม พบว่างบประมาณเพื่อการ
ศึกษาวิจัยของกระทรวงยุติธรรมในระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2549 ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อ
การวิจัยโดยเฉลี่ยปีละ 10 ล้านบาทเท่านั้น และแหล่งทุนวิจัยที่ใหญ่ที่สุดมาจากภาครัฐบาล รองลง

ไปเป็นแหล่งทุนจากแหล่งอื่น ๆ เช่น แหล่งทุนจากต่างประเทศ และแหล่งทุนจากภาคอุดมศึกษา เป็นต้น จะเห็นได้ว่าในส่วนของงบประมาณเพื่อการวิจัยนี้ยังขาดอยู่เป็นจำนวนมาก

(3) กลไกเชื่อมโยงและแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการพัฒนาประเทศ ขาดนโยบายการวิจัยทางนิติศาสตร์ที่เด่นชัดระหว่างหน่วยงานที่เป็นกลไกสำคัญ อันได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ตลอดจนหน่วยงานที่ดำเนินการวิจัยและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(4) องค์การการวิจัยสถาบันวิจัยด้านนิติศาสตร์ของประเทศไทยมีอยู่กระจุกกระจายในภาครัฐเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ถึงแม้ว่าในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจะมีอิสระในการดำเนินการวิจัยได้มากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ ก็ตาม แต่ยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับระเบียบต่าง ๆ ของทางราชการที่เคร่งครัดเน้นการตรวจสอบมากกว่าผลงาน จึงเป็นระบบที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อการวิจัยเท่าที่ควร รวมทั้งการวิจัยทางกฎหมายและระบบงานยุติธรรมมีลักษณะต่างหน่วยต่างทำ ทำให้การลงทุนด้านการวิจัยของประเทศไม่คุ้มค่าเท่าที่ควร ส่วนใหญ่ไม่มีการรวบรวมรายงานผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ และยังไม่มีการประมวลผลงานวิจัยให้อยู่ในรูปที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในระดับนโยบายได้ การประสานงานด้านข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการวิจัยทางด้านกฎหมายและระบบงานยุติธรรมยังไม่เป็นระบบเครือข่าย ทำให้เกิดการวิจัยที่ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองทรัพยากรในการวิจัย และขาดการติดตามและประเมินผลการวิจัยของประเทศยังไม่เป็นระบบ ทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณไปกับงานวิจัยที่ไม่มีคุณภาพและดำเนินการไม่สำเร็จ

3. ทิศทางการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

3.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) กำหนดให้มีการปฏิรูประบบกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคมทั้งภายใน และภายนอกประเทศ เพิ่มค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้เป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 0.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือให้ภาครัฐสนับสนุนค่าใช้จ่ายการวิจัยและพัฒนาไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.5 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี

3.2 นโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้กำหนดแนวทางการปรับประสิทธิภาพการบริหารการวิจัยของประเทศ โดยการปรับความเชื่อมโยงของหน่วยงานในระบบการวิจัย “จุดภาคีการวิจัย” อันได้แก่ รัฐ ผู้สนับสนุนการวิจัย ผู้ทำการวิจัย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับนโยบายการวิจัยตามความต้องการของสังคม การสร้างวัฒนธรรมการใช้ผลงานวิจัยในการแก้ปัญหา การพัฒนาอาชีพนักวิจัย การติดตามประเมินผลการวิจัย การร่วมมือ

กับต่างประเทศด้านการวิจัย แยกงบประมาณการวิจัยสนับสนุน ชุดโครงการวิจัยแห่งชาติ การวิจัยประยุกต์ และการวิจัยพื้นฐานในอัตราส่วน 50 : 20 : 30 จัดสรรงบประมาณสนับสนุน การบริหารการวิจัยของชาติไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของงบประมาณ การวิจัยประจำปี

3.3 มติคณะรัฐมนตรี เห็นชอบโครงสร้างและระบบการสนับสนุนการวิจัยของประเทศ โดยให้มีหน่วยงานนโยบายด้านการวิจัยและนวัตกรรมระดับชาติ ให้มีการจัดโครงสร้าง กลไก และองค์กรหลักที่สำคัญ ๆ ของระบบวิจัยใน 4 ระดับ ประกอบด้วยหน่วยงานด้านการวิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ หน่วยยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยและนวัตกรรมรายสาขาในระดับ กระทรวง หน่วยจัดการทุนวิจัย และหน่วยปฏิบัติการวิจัย

3.4 แผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ กำหนดให้มีการส่งเสริม การศึกษาวิจัย และพัฒนากระบวนการยุติธรรมและกฎหมายเป็น 1 ใน 10 ยุทธศาสตร์ของแผน แม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ โดยให้มีการจัดทำแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและ กระบวนการยุติธรรม การสนับสนุนหน่วยงานในการทำวิจัยและส่งเสริมการศึกษาให้มีการกำหนด หลักสูตรการวิจัยด้านกฎหมายและระบบงานยุติธรรม

3.5 แผนแม่บทกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้กำหนดให้มีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและสนับสนุนการนำผลไปใช้ในกระบวนการยุติธรรม ระบบกฎหมาย อาชีวศึกษา และทัณฑวิทยา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรมเป็นภารกิจหลักภารกิจหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม

3.6 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้ให้ ความสำคัญกับการปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบ และขั้นตอน กระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมเพื่อความสมดุลในการจัดสรรประโยชน์จากการพัฒนา ด้วยการเปิดโอกาสให้ ภาคีและกลุ่มต่างๆ มีส่วนร่วมในการเสนอแนะและตรากฎหมายเพื่อประสานประโยชน์ของภาคส่วน ต่างๆ ให้เสมอภาคและมีความสมดุล โดยการปฏิรูปกฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ลดการใช้ดุลพินิจของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งของกลไกการบังคับใช้ กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ เพื่อสร้างความเป็นธรรมต่อ ผู้ประกอบการขนาดเล็กและผู้ประกอบการใหม่

บทที่ 2

เป้าประสงค์ของแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

แผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ. 2550 - 2552) มีเป้าประสงค์ดังนี้

วิสัยทัศน์

งานวิจัยสามารถสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่บูรณาการในการพัฒนาระบบกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และประชาชนมีส่วนร่วม

พันธกิจ

1. สนับสนุนและประสานให้หน่วยงานในระบบงานยุติธรรมดำเนินการวิจัยตามกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศมีทิศทางและเป้าหมายที่สอดคล้องกัน
2. ส่งเสริมบทบาทการวิจัยให้เป็นเครื่องชี้นำในการพัฒนากฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้มีการวิจัยในการพัฒนาโครงสร้างระบบงานในกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายของประเทศ
2. เพื่อส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาระบบงานในกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายของประเทศ
3. เพื่อจัดให้มีหน่วยงานสนับสนุนประสานงานด้านวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม จัดระบบการบริหารและติดตามประเมินผลการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

เป้าหมาย

1. มีการผลิตงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่หลากหลายและครอบคลุม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ
2. ส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นแหล่งความรู้และนวัตกรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานในกระบวนการยุติธรรม
3. ส่งเสริมให้มีหน่วยงานสนับสนุน ประสานงาน และดำเนินการวิจัยด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม
4. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเครือข่าย เพื่อสนับสนุนและประเมินผล ให้งานวิจัยมีคุณค่าเป็นแหล่งความรู้อย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมยุติธรรม จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยไว้ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและมาตรการป้องกันข้อพิพาท
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมาย
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับตามคำพิพากษาและคำสั่ง

การจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์

การจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ. 2550 - 2552) โดยนำประเด็นสภาวะแวดล้อมของแผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติในบางส่วนมาใช้วิเคราะห์ การพิจารณาข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในการจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์จะเป็นการให้ค่าคะแนนจากผู้บริหารหน่วยงาน นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและระบบงานยุติธรรม นักวิจัย ผู้แทนจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม สื่อสารมวลชน และผู้แทนเอกชน ในการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติเพื่อทบทวนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม เป็นผู้ให้ค่าถ่วงน้ำหนักของยุทธศาสตร์/แผนงานว่ามีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมมากน้อยเพียงใด และประเมินความสามารถขององค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในยุทธศาสตร์/แผนงาน ว่าสามารถในการแก้ไขบรรเทาปัญหาและสนับสนุนหรือตอบสนองการพัฒนากระบวนการยุติธรรมได้มากน้อยเพียงใด หลังจากนั้น นำผลคูณของค่าทั้งสอง มาเรียงลำดับความสำคัญโดยค่าที่มีผลรวมของผลคูณมากกว่าจะมีความสำคัญมากกว่า คือ มีผลกระทบต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมมีความสามารถในการแก้ไขบรรเทาปัญหาและองค์ความรู้ที่ได้รับสามารถตอบสนองการพัฒนากระบวนการยุติธรรมได้เพียงใดตามความคิดเห็นจากผู้บริหารหน่วยงาน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัยและผู้ปฏิบัติงาน สรุปผลการจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์ตามแนวทางดังกล่าวได้ดังนี้

ตารางที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานใน
กระบวนการยุติธรรม

ยุทธศาสตร์	ค่าถ่วงน้ำหนัก ของยุทธศาสตร์ (Weight)	ค่าคะแนน เฉลี่ย (Rating)	ค่าคะแนน ถ่วงน้ำหนัก (Weight Score)	ลำดับ
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนา โครงสร้างองค์กรและบุคลากรใน กระบวนการยุติธรรม	20.09	4	80.36	4
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การวิจัยเพื่อ พัฒนาการมีส่วนร่วมและ ความเสมอภาคในการเข้าถึง กระบวนการยุติธรรมและ กระบวนการยุติธรรมทางเลือก	20.91	4.21	88.03	2
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนา มาตรการป้องกันปราบปราม อาชญากรรมและมาตรการป้องกัน ข้อพิพาท	22.88	4.33	99.07	1
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบการบังคับใช้กฎหมาย	21.27	4.12	87.63	3
ยุทธศาสตร์ที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบการบังคับตามคำพิพากษา และคำสั่ง	15.15	3.61	54.69	5

ดังนั้น ลำดับความสำคัญยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานใน
กระบวนการยุติธรรม (พ.ศ.2550 - 2552) เป็นดังนี้

ลำดับที่ 1 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและ
มาตรการป้องกันข้อพิพาท

ลำดับที่ 2 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคในการเข้าถึง
กระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

ลำดับที่ 3 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมาย

ลำดับที่ 4 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรและบุคลากรในกระบวนการ
ยุติธรรม

ลำดับที่ 5 ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับตามคำพิพากษาและคำสั่ง

การจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน

การจัดลำดับความสำคัญของแผนงานในแต่ละยุทธศาสตร์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดสรรงบประมาณให้กับแผนงานต่างๆ โดยใช้ค่าคะแนนประกอบการจัดลำดับในทำนองเดียวกับการจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์ข้างต้นดังนี้

ตารางที่ 4 การจัดลำดับความสำคัญรายแผนงานของยุทธศาสตร์ที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

แผนงาน	ค่าถ่วงน้ำหนัก ของแผนงาน (Weight)	ค่าคะแนน เฉลี่ย (Rating)	ค่าคะแนน ถ่วงน้ำหนัก (Weight Score)	ลำดับ
แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรของกระบวนการยุติธรรม	4.3	28.94	124.44	1
แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในองค์กรของกระบวนการยุติธรรม	3.88	20.76	80.55	4
แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม	4.09	25.09	102.62	2
แผนงานที่ 4 การวิจัยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน	4.00	24.70	98.80	3

สรุปลำดับความสำคัญ

ลำดับที่ 1 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรของกระบวนการยุติธรรม

ลำดับที่ 2 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

ลำดับที่ 3 แผนงานการวิจัยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

ลำดับที่ 4 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในองค์กรของกระบวนการยุติธรรม

ตารางที่ 5 การจัดลำดับความสำคัญรายแผนงานของยุทธศาสตร์ที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

แผนงาน	ค่าถ่วงน้ำหนัก ของแผนงาน (Weight)	ค่าคะแนน เฉลี่ย (Rating)	ค่าคะแนน ถ่วงน้ำหนัก (Weight Score)	ลำดับ
แผนงานที่ 1 การวิจัยการมีส่วนร่วม ของประชาชน ชุมชน และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการ ยุติธรรม	4.52	34.55	156.17	1
แผนงานที่ 2 การวิจัยการให้ความ ช่วยเหลือประชาชนในการเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมและการ เยียวยาแก่บุคคลที่เข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรม	4.15	32.27	133.92	3
แผนงานที่ 3 การวิจัยระบบการ ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท การหันเหคดี และกระบวนการ ยุติธรรมทางเลือกอื่นๆ	4.36	32.42	141.35	2

สรุปลำดับความสำคัญ

ลำดับที่ 1 แผนงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในกระบวนการยุติธรรม

ลำดับที่ 2 แผนงานการวิจัยระบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท การหันเหคดี และ
กระบวนการยุติธรรมทางเลือกอื่นๆ

ลำดับที่ 3 แผนงานการวิจัยการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการเข้าสู่กระบวนการ
ยุติธรรมและการเยียวยาแก่บุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ตารางที่ 6 การจัดลำดับความสำคัญรายแผนงานของยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการ
ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและมาตรการป้องกันข้อพิพาท

แผนงาน	ค่าถ่วงน้ำหนัก ของแผนงาน (Weight)	ค่าคะแนน เฉลี่ย (Rating)	ค่าคะแนน ถ่วงน้ำหนัก (Weight Score)	ลำดับ
แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนา นโยบายการป้องกันปราบปราม อาชญากรรม	4.36	29.64	129.23	1
แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบการป้องกันข้อพิพาททางแพ่ง และปกครอง	3.73	21.85	81.50	4
แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนา ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อป้องกัน อาชญากรรมและป้องกันข้อพิพาท	4.06	24.48	99.39	2
แผนงานที่ 4 การวิจัยเพื่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด	3.91	23.42	91.57	3

สรุปลำดับความสำคัญ

ลำดับที่ 1 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

ลำดับที่ 2 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาข้อมูลและสารสนเทศเพื่อป้องกันอาชญากรรมและ
ป้องกันข้อพิพาท

ลำดับที่ 3 แผนงานการวิจัยเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

ลำดับที่ 4 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบป้องกันข้อพิพาททางแพ่งและปกครอง

ตารางที่ 7 การจัดลำดับความสำคัญรายแผนงานของยุทธศาสตร์ที่ 4 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการ
บังคับใช้กฎหมาย

แผนงาน	ค่าถ่วงน้ำหนัก ของแผนงาน (Weight)	ค่าคะแนน เฉลี่ย (Rating)	ค่าคะแนน ถ่วงน้ำหนัก (Weight Score)	ลำดับ
แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบการดำเนินคดีก่อนเข้าสู่ศาล	4.48	40.39	180.95	1
แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบการพิจารณาพิพากษาคดีของ ศาล	4.12	31.61	130.23	2
แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบการกำหนดโทษ	3.94	28	110.32	3

สรุปลำดับความสำคัญ

ลำดับที่ 1 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดำเนินคดีก่อนเข้าสู่ศาล

ลำดับที่ 2 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

ลำดับที่ 3 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการลงโทษ

ตารางที่ 8 การจัดลำดับความสำคัญรายแผนงานของยุทธศาสตร์ที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับตามคำพิพากษาและคำสั่ง

แผนงาน	ค่าถ่วงน้ำหนัก ของแผนงาน (Weight)	ค่าคะแนน เฉลี่ย (Rating)	ค่าคะแนน ถ่วงน้ำหนัก (Weight Score)	ลำดับ
แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง	4.15	46.52	193.06	2
แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด	4.48	53.48	239.60	1

สรุปลำดับความสำคัญ

ลำดับที่ 1 แผนงานการวิจัยเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

ลำดับที่ 2 แผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ขอบเขตของแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

แผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม ได้กำหนดขอบเขตของแผนให้มีทั้งการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม โดยการวิจัยกฎหมายจะมุ่งศึกษาเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาระบบงานในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น ด้วยผลการศึกษาวิจัยในบางเรื่องมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเสนอร่างกฎหมายใหม่ หรือปรับปรุงกฎหมายเดิมซึ่งจะต้องกำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัยในเรื่องนั้นๆ ด้วย แผนแม่บทฯ ฉบับนี้ จึงมิได้มีขอบเขตครอบคลุมการวิจัยกฎหมายโดยตรงแต่อย่างใด

บทที่ 3

ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรและบุคลากร ในกระบวนการยุติธรรม

กระบวนการยุติธรรมมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อปกป้องสังคม ควบคุมอาชญากรรม แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยอาศัยองค์กรในกระบวนการยุติธรรมอันได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สภานายความ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาล กระทรวงยุติธรรม และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีหน้าที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมและความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ แม้ว่าองค์กรดังกล่าวได้มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่องค์กรเหล่านั้นก็ยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครอง ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากกระบวนการยุติธรรมไทยได้ถูกวางโครงสร้างองค์กรการบริหารงานยุติธรรมแยกออกเป็นส่วน ๆ โดยไม่มีความเชื่อมโยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมขาดเอกภาพ ขาดเป้าหมาย และทิศทางในการพัฒนาที่ชัดเจนขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี

นอกจากปัญหาขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวแล้ว บุคลากรบางส่วนในกระบวนการยุติธรรมยังขาดจิตสำนึกต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง เป็นธรรม ล้วนเป็นปัจจัยถ่วงต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม รวมทั้งในองค์กรยังมีความเหลื่อมล้ำอยู่มาก ทั้งในเรื่องของเงินเดือน สวัสดิการ และแรงจูงใจในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และการกระทำผิดวินัย รวมทั้งการทุจริตคอร์รัปชัน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์ของบางตำแหน่งในกระบวนการยุติธรรมยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร และกระบวนการสรรหาการเลื่อนระดับไม่เป็นไปตามระบบคุณธรรมอย่างแท้จริง ขาดการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านองค์ความรู้เฉพาะทางและความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ และบางหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่ยังมีปัญหาอัตรากำลังไม่เพียงพอ และความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ยังพบว่ากลไกของการตรวจสอบและถ่วงดุลการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมด้วยกันเอง ก็มีปัญหาทั้งในเรื่องของความชัดเจนของบทบาทอำนาจหน้าที่ การประสานงาน และในอดีตที่ผ่านมากระบวนการยุติธรรมปราศจากองค์กรแกนนำซึ่งจะเป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนและกำหนดทิศทางของกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิจัยในด้านโครงสร้างองค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาในเรื่องดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรและหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นปัญหาข้อจำกัดในการดำเนินงานและการนำระบบธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมาใช้ในการบริหารงานยุติธรรม
2. เพื่อศึกษาวิจัยกระบวนการสรรหา การพัฒนาบุคลากร มาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณ การประเมินผลการพัฒนาบุคลากร การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการพ้นจากตำแหน่งของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม
3. เพื่อศึกษาวิจัยด้านความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

เป้าหมาย

1. มีการจัดทำวิจัยเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา โครงสร้างองค์กร ภารกิจอำนาจหน้าที่ การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการที่ดี การพัฒนาบุคลากร การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ และการพัฒนาการบริหารจัดการจัดทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของกระบวนการยุติธรรม
2. มีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้พัฒนาโครงสร้างองค์กรและแก้ไขปัญหาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

ผลผลิต

งานวิจัยในการแก้ไขปัญหาโครงสร้างองค์กร ภารกิจอำนาจหน้าที่ การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการที่ดี การพัฒนาบุคลากร และมาตรฐานวิชาชีพ

ผลลัพธ์

1. โครงสร้างองค์กรของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่รองรับภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างความเหมาะสม
2. การบริหารงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปตามหลักการบริหารจัดการที่ดี
3. บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้รับการพัฒนาและมีมาตรฐานวิชาชีพ

ตัวชี้วัด

1. จำนวนงานวิจัยที่ได้รับการจัดทำเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างองค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
2. จำนวนข้อเสนอนโยบายหรือแนวทางในการปรับปรุงองค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรของกระบวนการยุติธรรม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาโครงสร้างองค์กรและระบบการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีแรงงาน คดีภาษีอากร และคดีประเภทอื่นให้มีประสิทธิภาพ มีความเสมอภาค รวดเร็ว โปร่งใส และเป็นธรรม
2. ศึกษาวิจัยการกำหนดเขตอำนาจและการกระจายตัวขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีแรงงาน คดีภาษีอากร และคดีประเภทอื่น

ประเด็นการวิจัย

1. การศึกษาแนวทางการจัดตั้งองค์กรปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ
2. การติดตามประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายด้านความยุติธรรม
3. การพัฒนาระบบการดำเนินคดีและกลไกประสานงานของกระบวนการยุติธรรม
4. การกำหนดเขตอำนาจและการกระจายตัวขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีแรงงาน คดีภาษีอากร และคดีประเภทอื่น
5. ปัญหาการกำหนดภารกิจ และอำนาจหน้าที่ที่ซ้ำซ้อนของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
6. การศึกษาผลกระทบของสังคมจากการดำเนินคดีของศาลหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรม
7. การพัฒนาเครือข่ายหรือข้อตกลงความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทั้งประเทศและต่างประเทศ
8. การพัฒนาระบบและกลไกของความร่วมมือในการให้บริการประชาชน
9. การพัฒนาศูนย์บริการร่วมกระบวนการยุติธรรม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์กรและหน่วยงานอิสระ

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในองค์กรของกระบวนการยุติธรรม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมให้มีการจัดวางมาตรการหรือกลไกต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมบริหารจัดการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี
2. ศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

ประเด็นการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการองค์กรในกระบวนการยุติธรรม
2. การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรม
3. ระบบควบคุมและติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการในกระบวนการยุติธรรม
4. การบริหารงานเพื่อรองรับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและตอบสนองต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี
5. การสร้างธรรมาภิบาลในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม
6. การสร้างและพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้
7. การส่งเสริมการศึกษาวิจัยและการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย
8. การพัฒนากลไกสนับสนุนการปฏิบัติงานและกระบวนการศึกษาวิจัย
9. การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการวิจัย

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมบังคับคดี สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการกำหนดคุณสมบัติและวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งหรือวิชาชีพ ระบบการสรรหาบุคลากร ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ ความชำนาญพิเศษลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
3. ศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันการศึกษาในการผลิตบุคลากรเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศ

ประเด็นการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร
2. ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. การพัฒนากระบวนการสรรหา การกำหนดและตรวจสอบคุณสมบัติของบุคลากรก่อนเข้าปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม
4. การกำหนดค่าตอบแทนบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
5. การพัฒนาการเรียนการสอนด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และการประเมินผลภายหลังการเข้าปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม
6. การพัฒนาวิชาชีพและความชำนาญพิเศษของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
7. การรับรองและพัฒนาวิชาชีพ “โนตารีปับลิก” ในประเทศไทย
8. การสร้างมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมของการปฏิบัติราชการ
9. มาตรการทางวินัยและการคุ้มครองสิทธิของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
10. การส่งเสริมความร่วมมือด้านการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
11. การส่งเสริมอาชีพนักวิจัย และการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สถาบันการศึกษา และทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 4 การวิจัยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการในการป้องกันและระบบเตือนภัยเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรกระบวนการยุติธรรม

2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งในด้านการกำหนดลักษณะการกระทำที่ถือเป็นการกระทำทุจริตคอร์รัปชัน กระบวนการร้องเรียนหรือการค้นหาคำความจริง ตลอดจนกระบวนการลงโทษและการคุ้มครองสิทธิของบุคลากรที่อาจได้รับผลกระทบ

ประเด็นการวิจัย

1. การพัฒนากฎหมายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน
2. การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
3. การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
4. การอายัด และการยึดทรัพย์สินที่ได้มาอย่างไม่ถูกต้อง
5. มาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests)
6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน
7. มาตรการตรวจสอบและควบคุมเจ้าหน้าที่ของรัฐ
8. การพัฒนาช่องทางการแจ้งในการเบาะแสและการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล
9. การพัฒนามาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรภาครัฐและเอกชน
10. ช่องทางและโอกาสทุจริตประพฤตินิยมของเจ้าหน้าที่รัฐ
11. การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

บทที่ 4

ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วม และความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

การจัดกระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมาได้ดำเนินถึงระบบราชการที่ใช้อำนาจรัฐเป็นหลักเพราะรัฐเป็นผู้กำหนดลักษณะของการกระทำความผิด บทลงโทษ ตลอดจนวิธีการที่จะได้มาซึ่งความยุติธรรม และเป็นกระบวนการยุติธรรมที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมาตรฐาน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง คนที่จะทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมได้ คือ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้พิพากษา นักกฎหมาย และบุคลากรในวิชาชีพเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมที่ต้องผ่านการเรียน การสอบมาตามลำดับจนเป็นที่น่าเชื่อถือเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะอำนวยความยุติธรรมได้ นอกจากนี้กระบวนการยุติธรรมมีการกำหนดกฎเกณฑ์และขั้นตอนต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน มีภาษาเฉพาะที่ใช้กันในวงการเป็นที่รับรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะผู้ที่ได้รับการศึกษามาอย่างเป็นทางการเท่านั้น การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมีต้นทุนเป็นตัวเงิน เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมเป็นระบบงานที่ให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีรายจ่ายสำหรับค่าวิชาชีพหรือค่าความชำนาญเฉพาะทาง เช่น ค่าทนายความเพราะคนที่ไม่มีความรู้เฉพาะทางไม่มีความสามารถดำเนินการในชั้นศาลได้ด้วยลำพังตนเอง

จากการที่กระบวนการยุติธรรมมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจมากกว่าเป็นการให้บริการด้านความยุติธรรมและเป็นกระบวนการที่มีลักษณะปิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือองค์กรภายนอกกระบวนการยุติธรรม ประชาชนจะมีบทบาทน้อยมากในการเข้าร่วมรับรู้ รับทราบถึงปัญหา อุปสรรคในกระบวนการยุติธรรม และไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้หากกระบวนการยุติธรรมต้องการความร่วมมือจากประชาชน เช่น การขอให้มาเป็นพยานก็ทำในลักษณะของการใช้อำนาจบังคับโดยใช้หมายเรียกให้มาเป็นพยาน โดยไม่มีการอำนวยความสะดวกให้ ขาดการให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและการคุ้มครองความปลอดภัยที่เพียงพอแก่พยาน ทำให้ประชาชนไม่อยากเข้ามามีส่วนร่วมและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม ไม่เห็นประโยชน์จากการเคารพกฎหมาย ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบันปริมาณคดีแพ่งและคดีอาญาจำนวนมากหลังไหลเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งใน ด้านเวลาและจำนวนบุคลากร จึงมีการตั้งข้อสังเกตว่าทำอย่างไรประชาชนจะได้รับความยุติธรรม ที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากกระบวนการยุติธรรมยังคงใช้ระบบรูปแบบและวิธีการเช่นเดิม แล้ว ประชาชนคงจะเป็นฝ่ายที่ต้องอดทนและรอคอยการแบ่งสรรปันส่วนความยุติธรรมมากขึ้น กว่าเดิม ทำให้เกิดปัญหาสังคมใหม่ในรูปของการกระทำความผิดซ้ำ การไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไข และผลผลิตที่ผ่านออกมาจากกระบวนการยุติธรรมในลักษณะที่ว่านี้ จัดว่าเป็นผลผลิตที่ซ้ำรูด บกพร่องใช้การไม่ได้ดีเมื่อกลับคืนสู่สังคม ทำให้การทำงานของกระบวนการยุติธรรมสูญเปล่าโดย สิ้นเชิง ดังนั้น จึงต้องมีแนวทางที่จะนำวิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากการฟ้องคดี (Alternative Dispute Resolution (ADR)) มาใช้ระงับข้อพิพาทในคดีแพ่ง และนำกระบวนการ ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำในคดีอาญามาใช้เป็นมาตรการทางเลือกในระบบงาน ยุติธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างความสงบสุขในสังคม และเพื่อสร้างความเป็นธรรมในการ ระงับข้อพิพาทให้คู่กรณีได้รับความพอใจ และเกิดการยอมรับในผลของการระงับข้อพิพาทโดย ปราศจากข้อโต้แย้ง และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้โอกาสกับผู้กระทำความผิด รวมทั้งให้สิทธิในการที่ จะได้รับการคุ้มครองดูแลและผู้เสียหายได้รับการเยียวยาโดยเร็ว และการลดจำนวนปริมาณคดีที่จะ เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อันจะเป็นการช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานยุติธรรมของ องค์กรต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี การส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกจึงเป็นกระบวนการที่เป็น ประโยชน์ทั้งในส่วนของรัฐ ผู้เสียหายผู้กระทำความผิดและชุมชน

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การเสริมสร้างกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นกระบวนการที่ สร้างความสงบสุขให้สังคมและเป็นประโยชน์กับคู่พิพาทอย่างแท้จริง รัฐควรที่จะต้องกำหนด ขอบเขต ขั้นตอนและกระบวนการให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น การบัญญัติกฎหมายรองรับ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกไว้โดยชัดเจน กำหนดประเภทคดีหรือประเภทของความผิดที่ สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก กำหนดสิทธิหน้าที่ของบุคคลในการเสนอข้อพิพาท เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก และกำหนดโครงสร้างและขั้นตอนของกระบวนการ ยุติธรรมทางเลือก เพื่อให้กระบวนการดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายโดยเฉพาะการเลือกใช้ วิธีการยุติข้อพิพาทให้เหมาะสมกับคดีเพื่อให้กระบวนการดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย นอกจากนี้จะต้องสร้างกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงและขั้นตอน ระยะเวลาของกระบวนการ ดังกล่าวโดยชัดเจน เพื่อมิให้มีการใช้ประโยชน์จากกระบวนการดังกล่าวมาเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งโดยไม่เป็นธรรมและกำหนดให้ผลของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมีผลที่บังคับได้ โดยไม่จำเป็นต้องมาฟ้องร้องบังคับกันเป็นคดีใหม่

ปัจจุบันแม้ว่าระบบกฎหมายของไทยจะเปิดช่องให้มีการใช้วิธีการระงับข้อพิพาทในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการอยู่บ้าง เช่น ในคดีอาญาได้กำหนดให้อำนาจผู้เสียหายยอมความในคดีอันเป็นความผิดอันยอมความกันได้ และให้อำนาจเจ้าพนักงานใช้ดุลยพินิจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ หรือการยุติข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากการพิจารณาพิพากษาคดี (Alternative Dispute Resolution (ADR)) ในคดีแพ่ง ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา ถือเป็นมาตรการกระบวนการยุติธรรมทางเลือก แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่ายังมีข้อจำกัดอยู่อันเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของตัวบทกฎหมาย หรือความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติที่ไม่กล้ารับผิดชอบและไม่ยอมรับการใช้ดุลยพินิจในทางที่ก่อให้เกิดผลดีกับผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้กระทำความผิด นอกจากนี้แล้วยังขาดระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจดุลยพินิจอย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาวิจัยรูปแบบขั้นตอนและวิธีการของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม และการศึกษาวิจัยเพื่อส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม น่าจะเกิดผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ เนื่องจากการดำเนินคดีจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่ได้ผลในการป้องกันหรือยับยั้งการกระทำความผิด โดยอาจจะต้องมีการบัญญัติกฎหมายไว้รองรับผลของการปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเจ้าพนักงานและกำหนดเป็นนโยบายในการปฏิบัติงานไว้ด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการยุติธรรมและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการรองรับภารกิจของรัฐ
2. เพื่อศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจและพื้นที่ให้บริการประชาชนในกระบวนการยุติธรรมและการให้ความรู้ทางกฎหมายกับประชาชน
3. เพื่อศึกษาวิจัยระบบการระงับข้อพิพาทและการหันเหคดี กระบวนการยุติธรรมทางเลือก กระบวนการยุติธรรมชุมชน กระบวนการยุติธรรมคู่ขนาน
4. เพื่อศึกษาวิจัยด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
5. เพื่อศึกษาวิจัยการพัฒนาทุนทางสังคม (Social Capital) เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

เป้าหมาย

1. มีการจัดทำวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก
2. มีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ผลผลิต

งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

ผลลัพธ์

1. ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม
2. มีภาคเอกชนเข้าไปรองรับภารกิจในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ
3. หน่วยงานหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรมมีการกระจายตัวอย่างเหมาะสมในการให้บริการแก่ประชาชน
4. มีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่เหมาะสมกับสังคมไทย

ตัวชี้วัด

1. จำนวนการวิจัยที่ได้มีการจัดทำเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก
2. จำนวนข้อเสนอ นโยบายหรือแนวทางปฏิบัติในการการมีส่วนร่วม และความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก
3. การดำเนินการตามผลวิจัยจะทำให้คุณภาพของกระบวนการยุติธรรมที่ให้ความเสมอภาคและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชน
4. การดำเนินการตามผลวิจัยจะทำให้ประชาชนมีทางเลือกเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่หลากหลายขึ้น

แผนงานที่ 1 การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกระบวนการยุติธรรม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการใช้อำนาจของหน่วยงานรัฐในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนการมีส่วนร่วมหรือการให้ความช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และการรักษาความสงบสุขในสังคม
2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและลักษณะภารกิจของรัฐที่สามารถให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารภารกิจหรือดำเนินการแทนบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

ประเด็นการวิจัย

1. บทบาทการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนและชุมชน
2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนระบบงานในกระบวนการยุติธรรม
3. การส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมชุมชนและพัฒนาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน
4. การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการสนับสนุนภารกิจรัฐ
5. อุปสรรคขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว
6. การบังคับคดีแพ่งโดยภาคเอกชน
7. การศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายโอนภารกิจภาครัฐให้เอกชนดำเนินการแทน
8. การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาครัฐ รวมถึงการมีส่วนร่วมของสถาบันครอบครัวในการแก้ไขผู้กระทำผิด

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถาบันการศึกษา เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 2 การวิจัยการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และการเยียวยาแก่บุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการให้ความช่วยเหลือของรัฐและพันธมิตรแก่ประชาชนในกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็นการให้ความสนับสนุนทางการเงินหรือการให้บริการทางด้านกฎหมาย

2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาวิธีการเยียวยาที่เหมาะสมแก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ได้รับความเสียหาย พยาน เป็นต้น

ประเด็นการวิจัย

1. การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบที่เอื้อต่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของรัฐ
2. การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
3. การศึกษาเพื่อระบบกลไกและแนวทางการช่วยเหลือทางกฎหมายประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
4. การส่งเสริมกลไกสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลการบริหารงานยุติธรรมของรัฐ
5. การศึกษาและพัฒนาระบบทนายความสาธารณะ
6. การให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย พยาน และผู้กระทำผิด
7. การให้การสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
8. การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา
9. การขยายช่องทางการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมคุมประพฤติ สถาบันการศึกษา เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 3 การวิจัยระบบการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาท การหันเหคดี และกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอื่น ๆ

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและวิธีการในการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาททั้งในชั้นก่อนระหว่างและหลังการพิจารณาคดีของศาล
2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการหันเหคดีออกจากศาล ทั้งในด้านรูปแบบผู้ใช้อำนาจการใช้อำนาจและการควบคุมการใช้อำนาจหันเหคดี
3. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอื่น ๆ เพื่อลดข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งทางสังคม

ประเด็นการวิจัย

1. ทูทางสังคม (Social Capital) กับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกและการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาท
2. การพัฒนาเครือข่ายของยุติธรรมชุมชนและการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทในชุมชน
3. ระบบและกระบวนการยุติธรรมทางเลือกระดับข้อพิพาทที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย
4. กระบวนการยุติธรรมทางเลือก และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
5. กระบวนการยุติธรรมทางเลือกและการหันเหคดีเด็กและเยาวชน
6. การปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อระบบและการระงับข้อพิพาทในชุมชน
7. หลักและการปฏิบัติทางสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก
8. มาตรฐานทางสิทธิมนุษยชนไทยในกระบวนการยุติธรรมในอนาคต
9. การชะลอการฟ้อง
10. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก
11. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน
12. การศึกษาทรัพยากรชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านกระบวนการยุติธรรม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถาบันการศึกษา เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

บทที่ 5

ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และมาตรการป้องกันข้อพิพาท

ปัจจุบันลักษณะการประกอบอาชญากรรมมีการพัฒนาไปเป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะซับซ้อน ผู้กระทำความผิดบางประเภทเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงาน รวมถึงการกระทำความผิดยังมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือประกอบการกระทำความผิดทำให้มีลักษณะที่แยบยลและตรวจสอบได้ยาก นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรอาชญากรรมและมีเครือข่ายเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศ อาชญากรรมลักษณะเช่นนี้จะมีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ ตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงของประชาคมโลก ซึ่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศทั้งในลักษณะทวิภาคี และพหุภาคี โดยผ่านกระบวนการในรูปแบบข้อตกลงหรืออนุสัญญาต่าง ๆ ดังนั้น ระบบกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องพัฒนาให้ทันกับพัฒนาการของอาชญากรรมทั่วไปและอาชญากรรมลักษณะพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อควบคุมให้อยู่ในขอบเขตที่ไม่เป็นอันตรายต่อสังคมมากเกินไป

อาชญากรรมลักษณะพิเศษเป็นการกระทำความผิดที่แทรกอยู่ในวงการธุรกิจการค้า ธุรกิจการเงิน เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการกระทำความผิดที่กระทำเป็นขบวนการ แบ่งหน้าที่กันกระทำความผิด มีการเข้ามาร่วมกระทำความผิด เป็นกระทำความผิดในลักษณะตัวตายตัวแทน เช่น องค์กรอาชญากรรม เป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายเกี่ยวข้องกับเขตอำนาจศาลหลายประเทศ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ เป็นการกระทำความผิดที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการกระทำความผิด ยากต่อการจับกุมและหาพยานหลักฐาน เช่น อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และเป็นการกระทำความผิดที่ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เป็นเครื่องมือ เกิดขึ้นได้ทั้งในวงการเมือง และข้าราชการระดับสูง เช่น การคอร์รัปชันของนักการเมืองและข้าราชการที่มีตำแหน่งหน้าที่ ตลอดจนการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองของตนครอบงำและรวบอำนาจไว้อย่างเบ็ดเสร็จ หรือเรียกอีกนัยหนึ่งก็คือ อาชญากรรมซึ่งประกอบขึ้นโดยนักการเมือง และเป็นการกระทำความผิดที่ใช้ความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ กระทำความผิดโดยมุ่งผลประโยชน์ตอบแทนในลักษณะทรัพย์สินและใช้พรรคพวกซึ่งมีอาชีพ วิชาชีพเดียวกันช่วยปกปิด เช่น แพทย์ที่ลักลอบซื้อขายอวัยวะของคนไข้ นักวิทยาศาสตร์ที่ลักลอบโคลนนิ่งมนุษย์ หรือผลิตสารพิษเพื่อใช้เป็นอาวุธขายให้กับต่างประเทศ

สภาพของกฎหมายและองค์กรที่บังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั้งอาชญากรรมทั่วไปและอาชญากรรมลักษณะพิเศษของไทยในปัจจุบันใช้ประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลัก แต่ก็มีกฎหมายบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นมาสำหรับความผิดบางประเภท โดยเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และกฎหมายที่มีการกระทำซึ่งเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งแยกการจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่ รวมทั้งพัฒนาไม่ทันกับลักษณะความผิดที่มีลักษณะซับซ้อนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดจนยังไม่มีฐานข้อมูลอาชญากรรมที่เชื่อมโยงที่ใช้ร่วมกันได้ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรม และฐานข้อมูลข้อพิพาททางแพ่งและทางปกครอง

นอกจากนี้ระบบงานยุติธรรมยังมีปัญหาในการแก้ไขข้อพิพาททางแพ่งระหว่างเอกชนต่อเอกชน และข้อพิพาททางปกครองระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชนอีกเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากเอกชนฝ่ายหนึ่งที่ไม่รู้กฎหมาย โดยเฉพาะคนยากจนยอมเสียเปรียบในการใช้สิทธิทางศาล ดังนั้น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการสูงสุด สภานายความ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง ตลอดจนสถาบันการศึกษา จะต้องให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายให้กับประชาชน เพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อพิพาททางแพ่งและทางปกครองให้กับประชาชน อันเป็นการลดปริมาณคดีเข้าสู่ศาลอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะ รูปแบบอาชญากรรม และแนวโน้มการก่ออาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ หรือมีความสลับซับซ้อน
2. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
3. เพื่อศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม
4. เพื่อศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและวิธีการแก้ไขข้อพิพาททางแพ่งและข้อพิพาททางปกครอง
5. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลอาชญากรรมระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่ปราบปรามอาชญากรรมและข้อพิพาททางแพ่งและทางปกครอง
6. เพื่อศึกษาวิจัยด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนามาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและองค์กรอาชญากรรม

เป้าหมาย

1. มีการจัดทำวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและแนวโน้มการก่ออาชญากรรมรูปแบบต่างๆ
2. มีการจัดทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและข้อพิพาท
3. มีการนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม
4. มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศกลางทางอาชญากรรม ข้อพิพาททางแพ่งและทางปกครอง

ผลผลิต

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและข้อพิพาทและฐานข้อมูลสารสนเทศกลางกระบวนการยุติธรรม

ผลลัพธ์

1. การดำเนินงานตามผลการวิจัยทำให้คดีอาชญากรรมทั่วไปและอาชญากรรมลักษณะพิเศษลดลง
2. การดำเนินงานตามผลการวิจัยทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายเพื่อป้องกันสิทธิของตนในทางแพ่งและปกครอง

ตัวชี้วัด

1. จำนวนงานวิจัยที่ได้มีการจัดทำเกี่ยวกับมาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและข้อพิพาท
2. จำนวนข้อเสนอ นโยบายหรือแนวทางปฏิบัติในการพัฒนามาตรการป้องกันอาชญากรรมและมาตรการป้องกันข้อพิพาท
3. นโยบายหรือมาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและข้อพิพาทที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้นซึ่งเป็นผลจากการดำเนินการตามผลการวิจัย

แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาโยบายการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยลักษณะ วิธีการและแนวโน้มของการก่ออาชญากรรมแบบต่าง ๆ ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรม เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ปัจจัยผลักดันของการก่ออาชญากรรม พฤติกรรมเบี่ยงเบน เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอมาตรการ โครงการ หรือการกำหนดนโยบายในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม
2. ศึกษาวิจัยเพื่อประเมินผลระบบกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั่วไปและอาชญากรรมลักษณะพิเศษ และพัฒนาระบบกฎหมายและนโยบายในการป้องกันอาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ
3. ศึกษาวิจัยในเรื่องลักษณะของความร่วมมือต่างประเทศในการป้องกันอาชญากรรม

ประเด็นการวิจัย

1. การป้องกันอาชญากรรมและการรักษาความมั่นคงของประเทศ
2. การพัฒนาระบบการประสานงานของหน่วยงานด้านความมั่นคง
3. การพัฒนาโยบายและแนวทางการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
4. ความร่วมมือกับต่างประเทศในการป้องกันอาชญากรรม
5. การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมพื้นฐาน และอาชญากรรมอุกฉกรรจ์ และอาชญากรรมทั่วไป
6. มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และองค์กรอาชญากรรม
7. มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล
6. การสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมผู้มีอิทธิพล อำนาจมืด และมีปืนรับจ้าง
7. มาตรการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก
8. กระบวนการยุติธรรมในการขจัดปัญหาอาชญากรรมและความขัดแย้งทางสังคมบริเวณชายแดน
9. การป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Prevention)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สถาบันการศึกษา กรมสอบสวนคดีพิเศษ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการป้องกันข้อพิพาททางแพ่งและปกครอง

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยมูลเหตุและประเภทข้อพิพาท ตลอดจนสร้างหรือพัฒนาระบบป้องกันข้อพิพาททางแพ่งด้วยการปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้เกิดความชัดเจนหรือคุ้มครองเอกชนที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า หรือสร้างมาตรการเพื่อลดข้อพิพาทระหว่างเอกชน

2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระเบียบวิธีปฏิบัติราชการในทางปกครอง ทศนคติของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง การเปิดโอกาสให้เอกชนได้เข้ามีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการตัดสินใจใช้อำนาจทางปกครอง หรือมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐ

ประเด็นการวิจัย

1. ระบบการป้องกันข้อพิพาททางแพ่งและทางปกครอง
2. ระบบการให้ความรู้แก่ประชาชนในทางแพ่งและทางปกครอง
3. รูปแบบและวิธีการระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางปกครองก่อนนำคดีสู่ศาล
4. การนำความรู้ทางแพ่งและทางปกครองสู่ชุมชน
5. อนุญาโตตุลาการทางแพ่งและทางปกครอง
6. กฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติราชการที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางปกครอง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมคุมประพฤติ เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนาข้อมูลและสารสนเทศเพื่อป้องกันอาชญากรรมและป้องกันข้อพิพาท

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
2. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเภทข้อมูลที่จะจัดเก็บเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์นโยบายป้องกันอาชญากรรมและป้องกันข้อพิพาท

ประเด็นการวิจัย

1. การจัดทำฐานข้อมูลอาชญากรรม
2. การจัดทำฐานข้อมูลด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม
3. การพัฒนาระบบเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศในกระบวนการยุติธรรม
4. การจัดทำสถิติอาชญากรรมและอัตราการก่ออาชญากรรม
5. การจัดระบบเก็บข้อมูลยุติธรรมทางอาญา
6. การจัดทำระบบฐานข้อมูลข้อพิพาททางแพ่งและทางปกครอง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 4 การวิจัยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อหยุดยั้งการขยายตัวของปัญหายาเสพติดและลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติด โดยเฉพาะการระบาดของยาเสพติดในชุมชนและสถานศึกษา
2. ศึกษา ติดตาม เพื่อเฝ้าระวังตัวยา เคมีภัณฑ์ สารตั้งต้น อุปกรณ์การผลิตสารเสพติด ชนิดใหม่ เพื่อให้สามารถปราบปราม จับกุม แก้ไขเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นการวิจัย

1. มาตรการในการป้องกันและการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด
2. การพัฒนาระบบข่าวและเทคโนโลยีการปราบปรามยาเสพติด
3. โครงสร้างและเครือข่ายการค้าการขยายยาเสพติด
4. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ ประเภทของสารเสพติด ผู้ขาย แหล่งผลิต การทำลายโครงสร้างทางการตลาด เป็นต้น
5. ระบบและสถานตรวจพิสูจน์ยาเสพติด
6. การพัฒนาสายพันธุ์พืชเสพติด
7. การพัฒนาสารสกัด หรือสารทดแทนเพื่อการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด
8. การพัฒนาตัวยาเพื่อการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

บทที่ 6

ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมายในสภาพปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การมีกฎหมายที่ดีไม่เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามกฎหมาย ความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานหรือบุคคลที่มีอำนาจเกี่ยวข้องตั้งแต่เจ้าพนักงานในส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้พิพากษาตุลาการ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และเจ้าพนักงานบังคับคดี จึงเป็นเรื่องนอกระบบที่สำคัญที่สุดในการทำให้บทบัญญัติของกฎหมายเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน สภาพการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ กล่าวคือ องค์กรบังคับใช้กฎหมายจะกำหนดแนวปฏิบัติและระเบียบแบบแผนในการบังคับใช้กฎหมายไว้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแต่ละองค์กร รวมถึงปัญหาในทางเทคนิค เช่น เวลา บุคลากร ระบบหรือกระบวนการสืบสวนสอบสวนที่แตกต่างกัน เครื่องมือเครื่องใช้ในการสืบสวนสอบสวนไม่เพียงพอหรือขาดคุณภาพ ทัศนคติ หรือค่านิยมของเจ้าหน้าที่แต่ละคนทำให้ต้องมีการเลือกบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนความกดดันหลาย ๆ ด้านของสังคม เช่น กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น ทำให้ไม่อาจบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การพิจารณาคดีของศาล แม้จะมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา วิธีพิจารณาความแพ่ง หรือวิธีพิจารณาคดีปกครองก็ตาม แต่กฎหมายดังกล่าวต่างก็มีข้อจำกัดซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคในการพิจารณาคดีของศาล เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัว ไม่อาจใช้ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาปรับใช้ในคดีเยาวชนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งศาลชำนาญพิเศษต่าง ๆ เช่น ศาลแรงงาน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ต่างก็มีข้อจำกัดในการใช้ประมวลวิธีพิจารณาคดีความแพ่ง เช่นกัน แม้กระทั่งศาลปกครองจำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการพิจารณาเพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วด้วยและเป็นธรรมด้วย นอกจากนี้การกำหนดโทษทางอาญา ค่าปรับทางแพ่ง หรือทางปกครอง อาจไม่สอดคล้องกับสภาพความผิดและสถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น ผู้เยาว์ที่กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ และกระทำความผิดซ้ำควรได้รับโทษที่เหมาะสม

ดังนั้น กฎหมายจะมีความหมายหรือมีความสำคัญก็ต่อเมื่อมีการบังคับใช้ คือ มีการลงโทษผู้กระทำผิดตามควรแก่โทษานุโทษ หากไม่มีการบังคับใช้ หรือลงโทษแก่ผู้กระทำผิดตามความผิดที่ได้ประกอบขึ้น กฎหมายก็จะมีค่าเท่ากับศูนย์ และในขั้นตอนการนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล ระบบการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพและการประណอมข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการจะต้องนำมาใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายและระบบการบังคับใช้กฎหมาย การแจ้งความร้องทุกข์ การกล่าวโทษ การจับกุม การค้น การยึด การประกันตัว การปล่อยตัวชั่วคราว การสืบสวนสอบสวน การสั่งคดี และระบบการประណอมข้อพิพาท และอนุญาโตตุลาการ การนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อระบบงานในกระบวนการยุติธรรม
2. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการพิจารณาคดีของศาลและข้อกฎหมายที่เป็นปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ
3. เพื่อศึกษาวิจัยผลการบังคับใช้กฎหมายในระบบงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน
4. เพื่อศึกษาวิจัยด้านความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมาย
5. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงพฤติกรรมผู้กระทำความผิดก่อนการฟ้องคดี

เป้าหมาย

1. มีการจัดทำวิจัยเกี่ยวกับระบบการบังคับใช้กฎหมาย การแจ้งความร้องทุกข์ การกล่าวโทษ การจับกุม การค้น การยึด การประกันตัว การปล่อยตัวชั่วคราว การสืบสวนสอบสวน การสั่งคดี การประណอมข้อพิพาท อนุญาโตตุลาการ วิธีการพิจารณาคดีของศาลและข้อกฎหมายที่เป็นปัญหาและข้อจำกัด
2. มีการวิจัยเกี่ยวกับผลการบังคับใช้กฎหมายในระบบงานยุติธรรมในกระบวนการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. มีการนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหการบังคับใช้กฎหมายในระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

ผลผลิต

งานวิจัยเกี่ยวกับวิจัยเกี่ยวกับระบบการบังคับใช้กฎหมาย การแจ้งความร้องทุกข์ การกล่าวโทษ การจับกุม การค้น การยึด การประกันตัว การปล่อยตัวชั่วคราว การสืบสวน สอบสวน การสั่งคดี การประណอมข้อพิพาท อนุญาตตุลาการ วิธีการพิจารณาคดีของศาลและ การบังคับใช้กฎหมายในระบบงานในกระบวนการยุติธรรมและข้อกฎหมายที่เป็นปัญหาและ ข้อจำกัด

ผลลัพธ์

1. ประสิทธิภาพของระบบการบังคับใช้กฎหมาย การแจ้งความร้องทุกข์ การกล่าวโทษ การจับกุม การค้น การยึด การประกันตัว การปล่อยตัวชั่วคราว สืบสวนสอบสวน การสั่งคดี การประណอมข้อพิพาท อนุญาตตุลาการ
2. ประสิทธิภาพของการพิจารณาคดีของศาล
3. ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายในระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

ตัวชี้วัด

1. จำนวนงานวิจัยที่ได้มีการจัดทำเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและการพัฒนาระบบการ บังคับใช้กฎหมาย
2. จำนวนข้อเสนอ นโยบายหรือแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมาย
3. ระบบการบังคับใช้กฎหมายมีความโปร่งใส รวดเร็ว ประหยัด เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการตามผลการวิจัย

แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดำเนินคดีก่อนเข้าสู่ศาล

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายและพัฒนาระบบระบบการบังคับใช้กฎหมาย การแจ้งความร้องทุกข์ การกล่าวโทษ การจับกุม การค้น การยึด การประกันตัว การปล่อยตัวชั่วคราว การสืบสวนสอบสวน การสังคดี และระบบการประนอมข้อพิพาท และอนุญาโตตุลาการ การนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อระบบงานในกระบวนการยุติธรรม
2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบค้นหาความจริงจากพยานหลักฐาน ได้แก่ บุคคล เอกสารหลักฐาน วัตถุพยาน วิธีการจัดเก็บรวบรวม การพัฒนาและนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อการพิสูจน์หลักฐาน การรักษาและการให้ความคุ้มครองพยานหลักฐานก่อนเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาล
3. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายในระบบงานยุติธรรมที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ได้แก่ ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ได้รับความเสียหาย เป็นต้น รวมทั้งเพื่อสร้างความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินให้แก่ประชาชน
4. การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในการบังคับใช้กฎหมาย

ประเด็นการวิจัย

1. การพัฒนาระบบสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน
2. การพัฒนาระบบงานนิติเวชและนิติจิตเวช
3. กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการเก็บรักษาวัตถุพยาน และการค้นหาความจริงจากวัตถุพยานโดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
4. การพัฒนากระบวนการชั้นสูตรพลิกศพในประเทศไทย
5. การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล
6. การสังคดีและอำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการ
7. การควบคุมตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการสอบสวน การพิจารณาคดี
8. กฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในคดีอาญา เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดน
9. การใช้ดุลยพินิจของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
10. การปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนในการจับกุม การสอบสวน และการฟ้องผู้กระทำผิด
11. การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานในระบบงานยุติธรรม
12. การบังคับใช้กฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ทั้งทางแพ่งและทางอาญา
13. การรวบรวมพยานหลักฐานบางเรื่องเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สภานายความ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบวิธีพิจารณาคดีและการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านระบบคดีพิเศษ ระบบของศาลพิเศษต่าง ๆ ระบบของศาลชั้นต้นและศาลสูง ในชั้นก่อนพิจารณาคดีจนถึงวันที่ศาลอ่านคำวินิจฉัยชี้ขาด
2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนวิธีพิจารณาคดีและการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาล ทั้งในด้านของระบบสนับสนุนการพิจารณาคดี บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สนับสนุน และเครื่องมืออุปกรณ์ในการสนับสนุนการพิจารณาคดีของศาล

ประเด็นการวิจัย

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการดำเนินและกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง
2. การพัฒนากฎหมายวิธีพิจารณาคดีของศาลชำนาญพิเศษ
3. กระบวนการพิจารณาคดีต่อเนื่อง กระบวนการอุทธรณ์ และฎีกา
4. ความผิดอันยอมความได้ และการพิจารณาคดีที่เป็นเด็กและเยาวชน
5. การผิดฟ้องคดีอาญาซึ่งอยู่ในอำนาจศาลแขวง
6. การละเมิดอำนาจศาล
7. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบ VDO Conference ในการสืบพยาน
8. ปัญหาการปฏิบัติตามคำสั่งศาล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการลงโทษ

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการกำหนดโทษทั้งทางแพ่ง ทางอาญาและทางปกครอง และรูปแบบของโทษต่างๆ
2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาวิธีปฏิบัติ หรือการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษและผลกระทบของการลงโทษในรูปแบบต่างๆ

ประเด็นการวิจัย

1. การกำหนดชั้นโทษที่เหมาะสมกับสังคมไทย
2. การกำหนดโทษสำหรับเด็กและเยาวชน
3. การให้ทำงานบริการสังคมแทนการลงโทษ
4. การลดโทษ การรอกำหนดโทษ การรอลงอาญา
5. การกำหนดโทษความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม
6. การประหารชีวิต
7. การคุมประพฤติในลักษณะอื่น
8. ความผิดจากการใช้เช็ค
9. ความผิดจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา
10. การปรับและริบทรัพย์สิน
11. การขยายเวลาการทำงานบริการสังคมของผู้ต้องขัง
12. กฎหมายที่มีบทกำหนดโทษทั้งทางแพ่ง ทางอาญาและทางปกครอง และระบบกฎหมายที่กำหนดหมวดหมู่และประเภทโทษ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

บทที่ 7

ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับตามคำพิพากษาและคำสั่ง

คดีอาญาเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดแล้วจะนำไปสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ การคุมประพฤติ ซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีมาตรการแก้ไขด้วยการใช้ยา หากแต่จะต้องช่วยให้ผู้กระทำผิดที่เชื่อว่าเป็นผู้ขาดหรือบกพร่องในเรื่องความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคมให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของพลเมืองดี โดยไม่ไปกระทำละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือละเมิดกฎหมายบ้านเมืองซ้ำอีก และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยวิธีการดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อการควบคุมอาชญากรรม และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดไม่ให้กระทำผิดซ้ำ แต่การดำเนินการที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร แม้ว่าระบบงานในกระบวนการยุติธรรมจะมีความพยายามที่จะแก้ไขผู้กระทำผิดควบคู่ไปกับการลดภาระของเรือนจำลง ภาระคนล้นคุกก็ยังคงดำรงอยู่และขยายตัวอย่างต่อเนื่อง คุณภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะเป็นไปตามที่รัฐคาดหวังย่อมเป็นไปได้ยาก

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพจะต้องสามารถถึงความร่วมมือของผู้กระทำผิดเหยื่ออาชญากรรม ครอบครัว นายจ้าง เพื่อน ครูอาจารย์ ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวข้างต้น การเข้ามามีส่วนร่วมกันเพื่อตั้งความหวังร่วมกัน เพื่อร่วมกันให้ความเปลี่ยนแปลงตนเองของผู้กระทำผิดให้กลายเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบให้ได้ ดังนั้น ระดับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องจึงเป็นกระบวนการพัฒนาสัมพันธภาพที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้เจริญงอกงามและระดับของความสัมพันธภาพจะเป็นมาตรวัดว่าการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดนั้นมีแนวโน้มจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ประสิทธิภาพในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิดให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคมโดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีกก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร กล่าวคือ ระบบงานในกระบวนการยุติธรรมยังคงละเลยหรือมองข้ามความสำคัญของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด ระบบการกำหนดโทษยังมีได้คำนึงถึงภูมิหลังของผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง และระบบราชทัณฑ์ยังไม่สามารถแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้การบังคับคดีแพ่งและคดีปกครอง มีปัญหาความล่าช้าในการบังคับคดี การบังคับคดีไม่เป็นตามคำพิพากษาและคำสั่งศาล และยังขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ เช่น การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ค่อนข้างล่าช้า การบังคับคดีล้มละลายมีปัญหาเกี่ยวกับการโยกย้ายทรัพย์สิน และการบังคับคดีปกครองกับหน่วยงานของรัฐที่กระทำละเมิดต่อประชาชน และการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติราชการของส่วนราชการต่าง ๆ ตามคำพิพากษาของศาล เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่การเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ฟ้องคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง ทั้งคดีอาญา คดีล้มละลาย คดีเด็กเยาวชน และครอบครัว และคดีปกครอง
2. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในคดีอาญา
3. เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการกักขังจำเลย หรือการจำคุกผู้กระทำความผิด
4. เพื่อศึกษาวิจัยด้านความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาระบบการบังคับตามคำพิพากษาและคำสั่ง

เป้าหมาย

1. มีการจัดทำวิจัยเกี่ยวกับการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง การคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง
2. มีการจัดทำวิจัยเกี่ยวกับการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การพัฒนาระบบการกักขังจำเลย และการจำคุกผู้กระทำความผิด
3. มีการนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งกฎหมายและระบบงานยุติธรรม

ผลผลิต

งานวิจัยเกี่ยวกับการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง การปรับลดคดีอาญา คดีแพ่ง คดีล้มละลาย คดีเยาวชนและครอบครัว คดีปกครอง การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การพัฒนาระบบการกักขังจำเลย และการจำคุกผู้กระทำความผิด

ผลลัพธ์

1. ผู้เสียหายในคดีอาญา คดีแพ่ง และศาลปกครอง ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายตามคำพิพากษาของศาล
2. ผู้กระทำความผิดในคดีอาญาได้รับการยอมรับ และให้การช่วยเหลือเพื่อมิให้กระทำผิดซ้ำกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติและไม่กระทำผิดซ้ำ
3. การควบคุมกักขัง หรือจำคุกผู้ต้องหาหรือจำเลยมีมาตรฐานสากล

ตัวชี้วัด

1. จำนวนงานวิจัยที่ได้มีการจัดทำเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดีอาญา คดีล้มละลาย คดีเยาวชนและครอบครัว คดีปกครอง การบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด การพัฒนาระบบการกักขังจำเลย และการจำคุกผู้กระทำผิด
2. จำนวนข้อเสนอ นโยบายหรือแนวทางปฏิบัติในการปรับปรุงเพื่อพัฒนาการบังคับตามคำพิพากษาและคำสั่ง
3. ระบบการบังคับคดีที่มีความโปร่งใส รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการตามผลการวิจัย
4. ระบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่หลากหลายและเหมาะสม ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการตามผลการวิจัย

แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นในระดับต่างๆ ทั้งในแง่ของกฎระเบียบและวิธีปฏิบัติ
2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรการจูงใจเพื่อหลีกเลี่ยงการบังคับ การปรับเปลี่ยนวิธีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ประเด็นการวิจัย

1. การบังคับคดีอาญา
2. การบังคับคดีแพ่ง
3. การบังคับคดีปกครอง และมาตรการยึดทรัพย์ทางปกครอง
4. การบังคับคดีล้มละลาย
5. ผลการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
6. ปัจจัยที่มีผลทำให้การบังคับคดีไม่เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่ง
7. การปฏิรูปการปฏิบัติทางสิทธิมนุษยชนในการบังคับคดี
8. กฎหมายระเบียบและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับระบบบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง
9. การปฏิรูปวิธีปฏิบัติราชการตามคำพิพากษาของศาลปกครอง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมราชทัณฑ์ กรมบังคับคดี สำนักงานศาลปกครอง กรมคุมประพฤติ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถาบันการศึกษา เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจำแนกและวิธีการการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด
2. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการความช่วยเหลือผู้กระทำความผิด และการปรับเปลี่ยนทัศนคติทางสังคม รวมถึง การให้โอกาสทางสังคมแก่ผู้กระทำความผิดภายหลังพ้นจากการบังคับการตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล
3. ศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดนโยบาย มาตรการ วิธีการปฏิบัติในการลดประวัติดังคดีอาชญากรรมเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

ประเด็นการวิจัย

1. การจำแนกประเภทผู้ต้องขัง การแรกรับ และการแก้ไขฟื้นฟู การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด และการปล่อยตัว
2. การปรับตนในสังคมของผู้กระทำความผิดในกลุ่มที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ
3. การป้องกันการหลบหนีจากทัณฑสถานและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
4. ปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง เด็กและเยาวชน
5. การพัฒนาโปรแกรมการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้ต้องขัง และเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน
6. การปฏิรูปการปฏิบัติทางสิทธิมนุษยชนในการคุมขังผู้ต้องหา
7. การให้สังคมยอมรับผู้กระทำความผิดหลังพ้นโทษและสนับสนุนโอกาสทางสังคม
8. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย สูงอายุ ผู้พิการ และตั้งครรภ์
9. สิทธิผู้ต้องขังตามกฎหมายไทยและมาตรฐานสากล
10. การป้องกันแก้ไขและวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัย
11. มาตรฐานการเลื่อนลดชั้นผู้ต้องขัง และการลดวันต้องโทษ
12. การร้องเรียนของผู้ต้องขังและญาติ
13. การลดประวัติผู้ต้องขัง
14. การพัฒนาอาชีพและการใช้แรงงานผู้ต้องขัง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ทุกหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ กรมบังคับคดี สถาบันการศึกษา เป็นต้น

หน่วยงานประสาน

สำนักงานกิจการยุติธรรม

บทที่ 8

การแปลงแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานยุติธรรมไปสู่การปฏิบัติ

ในระยะที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมมีการจัดทำวิจัยเฉลี่ยต่อหน่วยงานค่อนข้างน้อย ซึ่งมีจำเป็นต้องทำการวิจัยเพื่อกำหนดขอบเขตของภารกิจและวิธีการทำงานให้ชัดเจนในการปฏิบัติงาน การบริหารงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ในระยะที่ผ่านมาอาจสรุปได้ว่ามีปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. นโยบายด้านการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมขาดทิศทางที่ชัดเจน ทำให้แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของระบบงานในกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นเอกภาพ มีลักษณะต่างคนต่างทำ อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังกล่าวมีหลายหน่วยงานที่อยู่ในและนอกกระทรวงยุติธรรม และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นผลให้แผนงานและผลงานไม่เกิดความเชื่อมโยงกัน

2. งบประมาณสนับสนุนการวิจัย เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินการวิจัยต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ จากการสำรวจเงินงบประมาณเพื่อการวิจัยของกระทรวงยุติธรรมระหว่างปี 2547 - 2550 พบว่าได้รับงบประมาณเพื่อการวิจัยประมาณ 10 - 12 ล้านบาทต่อปีเท่านั้น และแหล่งทุนวิจัยที่ใหญ่ที่สุดมาจากภาครัฐบาล รองลงไปเป็นแหล่งทุนจากแหล่งอื่น ๆ เช่น แหล่งทุนจากต่างประเทศ และแหล่งทุนจากภาคอุดมศึกษา เป็นต้น จะเห็นได้ว่าในส่วนของงบประมาณเพื่อการวิจัยนี้ยังขาดอยู่เป็นจำนวนมาก

3. หน่วยงานการวิจัยด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีอยู่กระจัดกระจายในภาครัฐเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ถึงแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติจะเป็นองค์กรหลักในการประสานงานทางด้านการวิจัยทางนิติศาสตร์ในภาครัฐตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติสภาวิจัยแห่งชาติก็ตาม แต่ยังคงขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานและสนับสนุนงานวิจัยและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมโดยตรงที่จะทำให้การวิจัยและพัฒนากฎหมายของประเทศได้เป็นไปอย่างมีระบบ มีความเป็นเอกภาพ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. บุคลากรการวิจัย ซึ่งได้แก่ นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และผู้ทำงานสนับสนุนการวิจัย นับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการดำเนินการวิจัย แต่บุคลากรการวิจัยทางด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีจำนวนน้อย ดังจะเห็นได้จากการสำรวจโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2548 พบว่ามีจำนวนนักวิจัยประมาณ 245 คนเท่านั้น ซึ่งนักวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมมิได้เป็นนักวิจัย

อาชีพ หากแต่เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นเป็นนิติกรหรือนักวิชาการในสายงานต่างๆ ซึ่งต้องทำการวิจัยตามภาระหน้าที่หรือตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อไป ประกอบกับการศึกษาวิชากฎหมายของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ พบว่าในระดับปริญญาตรีเน้นการศึกษาเพื่อการเป็นนักกฎหมายที่มีความชำนาญในกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากได้มีการศึกษาเพื่อที่จะเป็นนักวิจัยทางกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

จากปัญหาดังกล่าวจึงนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมฉบับนี้ขึ้น โดยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป็นเครื่องมือในการบูรณาการแผนงานและประเด็นการวิจัยต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน ทั้งภาครัฐเอกชนและประชาชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีแนวทางแปลงแผนแม่บทไปสู่การปฏิบัติดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาหน่วยงานประสานและส่งเสริมการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม
2. เพื่อจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม
3. เพื่อจัดระบบฐานข้อมูลงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมและเครือข่ายองค์กรนักวิจัย รวมทั้งแหล่งเงินทุนสนับสนุนทั้งในและต่างประเทศ
4. เพื่อเสริมสร้างและพัฒนา นักวิจัย บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม
5. เพื่อวางระบบการติดตามประเมินผลการจัดทำวิจัย การนำไปใช้ และการเผยแพร่ งานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

การประสานแผนงานและงบประมาณสนับสนุนแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

1. ประสานกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานงบประมาณ เพื่อกำหนดนโยบายการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมประจำปี
2. ใช้แผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมเป็นกรอบแนวทางจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณรายจ่ายประจำปี
3. กำหนดวงเงินงบประมาณในการสนับสนุนโครงการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 3, 5, 7 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2550, 2551 และ 2552 ตามลำดับที่ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมได้รับการจัดสรร

การเสริมสร้างและพัฒนาหน่วยงานประสานและส่งเสริมการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม มีแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมบทบาทสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ให้เป็นองค์กรกลางในการกำหนดนโยบายการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม และเชื่อมต่อกับนโยบายการวิจัยในระดับชาติ
2. ส่งเสริมบทบาทสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ให้เป็นองค์กรประสานแผนงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม งบประมาณ และการติดตามประเมินผลและเผยแพร่งานวิจัย
3. ส่งเสริมบทบาทสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม เป็นศูนย์เชื่อมโยงเครือข่ายงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งในและต่างประเทศ

การส่งเสริมและจัดตั้งกองทุนวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม มีแนวทางดังนี้

1. ระดมทุนเพื่อจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้น โดยมูลนิธิดังกล่าวจะมีวัตถุประสงค์ให้การสนับสนุนการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม และมีความเป็นอิสระในการบริหารงาน
2. วางระเบียบหลักเกณฑ์การให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมให้กับนักวิจัย
3. ประสานกับองค์กรหรือกองทุนระหว่างประเทศเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

การสร้างเครือข่ายงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม มีแนวทางดังนี้

1. สํารวจและจัดทําทะเบียนนักวิจัย ผลงานวิจัย การนำผลงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมไปใช้
2. สํารวจและจัดทําทะเบียนแหล่งทุนสนับสนุนงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งในและต่างประเทศ
3. วางระบบฐานข้อมูลเครือข่ายงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้
4. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยสาขากฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมกับสถาบันการศึกษา
5. ส่งเสริมให้เกิดการวิจัยในระดับอุดมศึกษาในสาขาการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง
6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม และให้บริการข้อมูลต่างๆ เพื่อการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

การส่งเสริมเครือข่ายงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศ มีแนวทางดังนี้

1. เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมของสหภาพยุโรป กลุ่มลาตินอเมริกา หรือกลุ่มอื่นๆ
2. ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. จัดประชุมสัมมนาแสดงผลงานวิจัยหรือวิชาการทางด้านกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมในระดับนานาชาติ

การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม มีแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในสาขากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่
2. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยให้มีความรู้ความสามารถในการเขียนรอบการจ้างที่ปรึกษาในการจัดทําวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม การบริหารงานวิจัยการตรวจสอบผลงานวิจัย และการนำผลงานวิจัยไปใช้

3. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้เป็นนักวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมให้กับหน่วยงานที่มีศักยภาพในการทำวิจัยด้วยตนเอง เช่น บุคลากรในตำแหน่งนักวิชาการ
4. การพัฒนานักวิจัยในระดับอุดมศึกษาและการสนับสนุนทุนการวิจัย
5. ส่งเสริมในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีทางนิติศาสตร์และสาขา ระบบงานยุติธรรม โดยการบรรจุวิชาระเบียบวิธีวิจัยให้เป็นหลักสูตรภาคบังคับ เพื่อเป็นการเตรียมสร้างนักวิจัยทางกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมรุ่นใหม่

การติดตามประเมินผลแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม มีแนวทางดังนี้

1. การประเมินในชั้นการประสานแผนงานและงบประมาณ โดย
 - 1.1 ทำการประเมินร้อยละของประเด็นวิจัยที่หน่วยงานต่าง ๆ นำไปจัดทำโครงการวิจัยเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ
 - 1.2 ทำการประเมินร้อยละของโครงการวิจัยและงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการวิจัย
2. การประเมินการนำผลงานวิจัยไปใช้ โดย
 - 2.1 จัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะทำงานในระดับกระทรวงติดตามผลการนำงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรมไปใช้
 - 2.2 จัดให้มีการประเมินผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยไปใช้แก้ไขปัญหากฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

ภาคผนวก

คำจำกัดความ

1. ระบบงานยุติธรรม หมายถึง การดำเนินการเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน และหรือคู่กรณีทั้งก่อนและหลังมีข้อขัดแย้งหรือมีการกระทำผิด ซึ่งคู่อกรนี้อาจเป็นระหว่างภาครัฐกับประชาชน หรือระหว่างองค์กรของรัฐกับองค์กรของรัฐ หรือระหว่างประชาชนด้วยกัน โดยหน่วยงานภาครัฐที่มีการทำงานอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างมีระบบและเป็นเอกภาพ มีการทำงานอย่างสอดคล้องประสาน มีการตรวจสอบถ่วงดุลกันอย่างมีดุลยภาพ โดยคำนึงถึงการทำงานอย่างเป็นองค์รวมของของระบบและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา และการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งสู่ผลลัพธ์สุดท้ายร่วมกัน คือ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศชาติเป็นที่สุด (ในบทความเรื่อง กระบวนการยุติธรรมมิติใหม่ในการบริการประชาชน (เอกสารโรเนียว) เขียนโดย จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ได้ให้ความหมายของคำว่า กระบวนการยุติธรรม กับคำว่า ระบบงานยุติธรรมมีความหมายอย่างเดียวกัน ดังนั้นในแผนแม่บทฉบับนี้จึงใช้คำว่าระบบงานยุติธรรมซึ่งมีความหมายเดียวกันกับคำว่ากระบวนการยุติธรรมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อแผน)

2. หน่วยงานในระบบงานยุติธรรม หมายถึง หน่วยงานในระบบงานยุติธรรมทางอาญา ระบบงานยุติธรรมทางแพ่ง ระบบงานยุติธรรมทางปกครอง ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

หน่วยงานในระบบงานยุติธรรมทางอาญา เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการปกครอง สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม ศาลทหาร สภานายความ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น

หน่วยงานในระบบงานยุติธรรมทางแพ่ง เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สภานายความ กรมบังคับคดี ศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กรมการปกครอง เป็นต้น

หน่วยงานในระบบงานยุติธรรมทางปกครอง ได้แก่ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลปกครอง สำนักงานศาลปกครอง เป็นต้น

หน่วยงานสนับสนุนหรือเกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครอง
กรมศุลกากร กรมที่ดิน กระทรวงสาธารณสุข องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ สถาบันนิติบัญญัติ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นต้น

3. ระบบงานยุติธรรมระบบย่อย หมายถึง องค์กรประกอบย่อยของกระบวนการยุติธรรม
ซึ่งได้แก่ ระบบย่อยทางอาญา ระบบย่อยทางแพ่ง และระบบย่อยทางปกครอง ส่วนองค์กรประกอบ
ย่อยของกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา คือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ อัยการ ศาล
ราชทัณฑ์ ที่มีลักษณะของบทบาทและภารกิจที่มีลักษณะต่อเนื่องเชื่อมโยงสัมพันธ์และมีผลกระทบ
ซึ่งกันและกัน และยังครอบคลุมถึงทนายความ และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ
ยุติธรรม

4. กระบวนการยุติธรรมทางเลือก หมายถึง การเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน เอกชน ได้เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางด้าน
การอำนวยความสะดวกยุติธรรม โดยร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ คุณสมบัติของบุคคลที่มีโอกาสเข้าสู่
กระบวนการยุติธรรมทางเลือกร่วมกัน เพื่อหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมที่เป็นทางการ

5. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึง กระบวนการยุติธรรมทางเลือกประเภท
หนึ่งที่เน้นเหยื่ออาชญากรรมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรม การอำนวยความสะดวกยุติธรรม
ที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม
อันเป็นการสร้าง “ความสมานฉันท์ในสังคม” เป็นเป้าหมายอันสุดท้าย

6. อาชญากรรมพื้นฐาน หมายถึง อาชญากรรมที่พบเห็นได้ทั่วไปเป็นปรากฏการณ์ที่พบ
เห็นได้ในสังคม เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ชิงทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น
เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในข้อหาที่ไม่ร้ายแรงหรือความผิดเล็กๆ น้อย ๆ
ตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ

7. อาชญากรรมลักษณะพิเศษ ได้แก่ อาชญากรรมที่มีการดำเนินการลับซับซ้อน
เช่น อาชญากรรมองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้าย อาชญากรรมเศรษฐกิจ เป็นต้น
ซึ่งการป้องกันปราบปราม การสืบสวนสอบสวนจะต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
มากขึ้น

คำสั่งคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

ที่ ๑/๒๕๔๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการและบุคคลเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่
ของคณะกรรมการ

เนื่องด้วยมติที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ได้เห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการด้านต่าง ๆ โดยทำหน้าที่ประสาน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม รวมถึงดำเนินการตามที่ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติมอบหมาย เพื่อให้ระบบบริหารงานยุติธรรมมีความ ต่อเนื่อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้กับ ประชาชนและสังคมโดยรวม จึงเห็นสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น รวมจำนวน ๙ คณะ มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะอนุกรรมการด้านจัดทำ ประสาน ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงแผนแม่บทการ
บริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑.๑.๑	ปลัดกระทรวงยุติธรรม	ประธานอนุกรรมการ
๑.๑.๒	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม	อนุกรรมการ
๑.๑.๓	ผู้แทนสำนักงานศาลปกครอง	อนุกรรมการ
๑.๑.๔	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด	อนุกรรมการ
๑.๑.๕	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๑.๖	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๑.๗	ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	อนุกรรมการ
๑.๑.๘	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	อนุกรรมการ
๑.๑.๙	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	อนุกรรมการ
๑.๑.๑๐	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ	อนุกรรมการ
๑.๑.๑๑	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ

/๑.๑.๑๒ ผู้แทน...

- ๑.๑.๑๒ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด อนุกรรมการ
- ๑.๑.๑๓ ผู้แทนสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อนุกรรมการ
- ๑.๑.๑๔ ผู้แทนเนติบัณฑิตยสภา อนุกรรมการ
- ๑.๑.๑๕ ผู้แทนสภาทนายความ อนุกรรมการ
- ๑.๑.๑๖ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม อนุกรรมการและ
เลขานุการ
- ๑.๑.๑๗ เจ้าหน้าที่สำนักงานกิจการยุติธรรม
ที่ได้รับมอบหมาย ไม่เกิน 2 คน ผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่

- ๑.๒.๑ ศึกษาและจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ
- ๑.๒.๒ ประสาน ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บท
การบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป
- ๑.๒.๓ แต่งตั้งคณะทำงานหรือคัดเลือกบุคคลหรือหน่วยงานให้เป็นผู้รับผิดชอบเพื่อ
ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการฯ เห็นสมควร และนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ ต่อไป
- ๑.๒.๔ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ
มอบหมาย

๒. คณะอนุกรรมการด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม

๒.๑ องค์ประกอบ

- ๒.๑.๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประธานอนุกรรมการ
- ๒.๑.๒ ปลัดกระทรวงยุติธรรม รองประธานอนุกรรมการ
- ๒.๑.๓ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม อนุกรรมการ
- ๒.๑.๔ ผู้แทนสำนักงานศาลปกครอง อนุกรรมการ
- ๒.๑.๕ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด อนุกรรมการ
- ๒.๑.๖ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อนุกรรมการ
- ๒.๑.๗ ผู้แทนสำนักงานประมาณ อนุกรรมการ
- ๒.๑.๘ ผู้แทนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ
และการสื่อสาร อนุกรรมการ
- ๒.๑.๙ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย อนุกรรมการ
- ๒.๑.๑๐ ผู้แทนสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อนุกรรมการ
- ๒.๑.๑๑ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด อนุกรรมการ

๒.๑.๑๒ ผู้แทนศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ คอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC)	อนุกรรมการ
๒.๑.๑๓ ผู้แทนสภาพนาความ	อนุกรรมการ
๒.๑.๑๔ นายยงยุทธ ตระริโย	อนุกรรมการ
๒.๑.๑๕ พลตรีวิชิต สาทรานนท์	อนุกรรมการ
๒.๑.๑๖ นาวาตรีวุฒิพงษ์ พงศ์สุวรรณ	อนุกรรมการ
๒.๑.๑๗ นายสุภชัย จงศิริ	อนุกรรมการ
๒.๑.๑๘ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม	อนุกรรมการและ เลขานุการ
๒.๑.๑๙ เจ้าหน้าที่สำนักงานกิจการยุติธรรม ที่ได้รับมอบหมาย ไม่เกิน 2 คน	ผู้ช่วยเลขานุการ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๒.๒.๑ ศึกษาและจัดทำแผนแม่บทการเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม

๒.๒.๒ ส่งเสริม สนับสนุน และกำหนดมาตรฐานเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศระหว่าง
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

๒.๒.๓ จัดทำ ประสาน ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงเทคโนโลยีสารสนเทศ
กระบวนการยุติธรรม

๒.๒.๔ แต่งตั้งคณะทำงานหรือคัดเลือกบุคคลหรือหน่วยงานให้เป็นผู้รับผิดชอบเพื่อ
ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะอนุกรรมการฯ เห็นสมควร และนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ ต่อไป

๒.๒.๕ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ
มอบหมาย

๓. คณะอนุกรรมการด้านศึกษา วิจัยและพัฒนากฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม

๓.๑ องค์ประกอบ

๓.๑.๑ ศาสตราจารย์โสภณ รัตนاجر	ประธานอนุกรรมการ
๓.๑.๒ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม	อนุกรรมการ
๓.๑.๓ ผู้แทนสำนักงานศาลปกครอง	อนุกรรมการ
๓.๑.๔ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด	อนุกรรมการ
๓.๑.๕ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๓.๑.๖ ผู้แทนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
๓.๑.๗ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	อนุกรรมการ
๓.๑.๘ ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ

/๓.๑.๕ ผู้แทนสำนักงาน...

๓.๑.๕	ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	อนุกรรมการ
๓.๑.๑๐	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๓.๑.๑๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย	อนุกรรมการ
๓.๑.๑๒	นายวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ	อนุกรรมการ
๓.๑.๑๓	รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโยภาส	อนุกรรมการ
๓.๑.๑๔	รองศาสตราจารย์ประธาน วัฒนวานิชย์	อนุกรรมการ
๓.๑.๑๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิญา เวชชัย	อนุกรรมการ
๓.๑.๑๖	ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม	อนุกรรมการและ เลขานุการ
๓.๑.๑๗	เจ้าหน้าที่สำนักงานกิจการยุติธรรม ที่ได้รับมอบหมาย ไม่เกิน 2 คน	ผู้ช่วยเลขานุการ

๓.๒ อำนาจหน้าที่

- ๓.๒.๑ ศึกษา วิจัยและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม
- ๓.๒.๒ วิเคราะห์ภาพรวมการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ
- ๓.๒.๓ แต่งตั้งคณะทำงานหรือคัดเลือกบุคคลหรือหน่วยงานให้เป็นผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการฯ เห็นสมควร และนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ ต่อไป
- ๓.๒.๔ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมฯ มอบหมาย

๔. คณะอนุกรรมการด้านพัฒนาบุคลากรกระบวนการยุติธรรม

๔.๑ องค์ประกอบ

๔.๑.๑	ศาสตราจารย์ พิเศษ ประสิทธิ์ โฆวิทกุล	ประธานอนุกรรมการ
๔.๑.๒	นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	อนุกรรมการ
๔.๑.๓	รองศาสตราจารย์กำชัย จงจักรพันธุ์	อนุกรรมการ
๔.๑.๔	นายไกรสร บารมีอวยชัย	อนุกรรมการ
๔.๑.๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิดิพันธ์ เชื้อบุญชัย	อนุกรรมการ
๔.๑.๖	นายณัฏฐ์ จิตสว่าง	อนุกรรมการ
๔.๑.๗	รองศาสตราจารย์ไพศาล เล็กอุทัย	อนุกรรมการ
๔.๑.๘	รองศาสตราจารย์ชัมย์พร อมรวัฒนา	อนุกรรมการ
๔.๑.๙	รองศาสตราจารย์วิมลศิริ ชำนาญเวช	อนุกรรมการ
๔.๑.๑๐	นายวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ	อนุกรรมการ
๔.๑.๑๑	นางสงวนศรี เก่งกิจโกศล	อนุกรรมการ

- ๔.๑.๑๒ พลตำรวจตรีสุพจน์ ณ บางช้าง อนุกรรมการ
- ๔.๑.๑๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไรรพรรณ เจนวาณิชยานนท์ อนุกรรมการ
- ๔.๑.๑๔ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม อนุกรรมการและ
เลขานุการ
- ๔.๑.๑๕ เจ้าหน้าที่สำนักงานกิจการยุติธรรม
ที่ได้รับมอบหมาย ไม่เกิน 2 คน ผู้ช่วยเลขานุการ

๔.๒ อำนาจหน้าที่

- ๔.๒.๑ กำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
- ๔.๒.๒ ประสานงานและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในกระบวนการยุติธรรม
- ๔.๒.๓ แต่งตั้งคณะทำงานหรือคัดเลือกบุคคลหรือหน่วยงานให้เป็นผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะอนุกรรมการฯ เห็นสมควร และนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ ต่อไป
- ๔.๒.๔ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติมอบหมาย

๕. คณะอนุกรรมการด้านประสานงานและบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม

๕.๑ องค์ประกอบ

- ๕.๑.๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประธานอนุกรรมการ
- ๕.๑.๒ ปลัดกระทรวงยุติธรรม รองประธานอนุกรรมการ
- ๕.๑.๓ เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อนุกรรมการ
- ๕.๑.๔ เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง อนุกรรมการ
- ๕.๑.๕ อัยการสูงสุด อนุกรรมการ
- ๕.๑.๖ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อนุกรรมการ
- ๕.๑.๗ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตแห่งชาติ อนุกรรมการ
- ๕.๑.๘ ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ อนุกรรมการ
- ๕.๑.๙ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา อนุกรรมการ
- ๕.๑.๑๐ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน อนุกรรมการ
- ๕.๑.๑๑ ปลัดกระทรวงมหาดไทย อนุกรรมการ
- ๕.๑.๑๒ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด อนุกรรมการ
- ๕.๑.๑๓ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การฟอกเงิน อนุกรรมการ

๕.๑.๑๔	เจ้ากรมพระธรรมมัญญ	อนุกรรมการ
๕.๑.๑๕	เลขาธิการเนติบัณฑิตยสภา	อนุกรรมการ
๕.๑.๑๖	นายกสภาทนายความ	อนุกรรมการ
๕.๑.๑๗	พลตำรวจตรีสมชาติ สว่างเนตร	อนุกรรมการ
๕.๑.๑๘	ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม	อนุกรรมการและ เลขานุการ
๕.๑.๑๙	เจ้าหน้าที่สำนักงานกิจการยุติธรรม ที่ได้รับมอบหมาย ไม่เกิน 2 คน	ผู้ช่วยเลขานุการ

๕.๒ อำนาจหน้าที่

๕.๒.๑ ศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

๕.๒.๒ รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์และประสานงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการของ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อยกระดับกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบให้สามารถดำเนินไปอย่าง ถูกต้องเป็นไปตามกฎหมาย

๕.๒.๓ บูรณาการและประสานความร่วมมือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและ คณะอนุกรรมการต่าง ๆ

๕.๒.๔ แต่งตั้งคณะทำงาน หรือคัดเลือกบุคคล หรือหน่วยงานให้เป็นผู้รับผิดชอบเพื่อ ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะอนุกรรมการฯ เห็นสมควร และนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ ต่อไป

๕.๒.๕ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ มอบหมาย

๖. คณะอนุกรรมการด้านการประชาสัมพันธ์

๖.๑ องค์ประกอบ

๖.๑.๑	พลตำรวจเอกชาญชิต เพ็ชรเลิศ	ประธานอนุกรรมการ
๖.๑.๒	นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	รองประธานอนุกรรมการ
๖.๑.๓	รองศาสตราจารย์กมลทิพย์ คติการ	อนุกรรมการ
๖.๑.๔	นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ	อนุกรรมการ
๖.๑.๕	รองศาสตราจารย์ไชยา ยิ้มวิไล	อนุกรรมการ
๖.๑.๖	นายเดชอุดม ไกรฤทธิ	อนุกรรมการ
๖.๑.๗	นางสาวทัศนีย์ ธรรมสิทธิ์	อนุกรรมการ
๖.๑.๘	นายธงชัย ฒ นกร	อนุกรรมการ
๖.๑.๙	รองศาสตราจารย์ประธาน วัฒนวาณิชย์	อนุกรรมการ
๖.๑.๑๐	รองศาสตราจารย์พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ	อนุกรรมการ

/๖.๑.๑๑ นายเรืองชัย...

๖.๑.๑๑ นายเรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์	อนุกรรมการ
๖.๑.๑๒ นายพิเชิธร อำนาจวรประเสริฐ	อนุกรรมการ
๖.๑.๑๓ รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส	อนุกรรมการ
๖.๑.๑๔ นางศรัณยา ไชยสุด	อนุกรรมการ
๖.๑.๑๕ นายศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ	อนุกรรมการ
๖.๑.๑๖ ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาส	อนุกรรมการ
๖.๑.๑๗ พลตำรวจตรีอนันต์ ศรีหิรัญ	อนุกรรมการ
๖.๑.๑๘ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม	อนุกรรมการและ เลขานุการ
๖.๑.๑๙ เจ้าหน้าที่สำนักงานกิจการยุติธรรมที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 1 คน	ผู้ช่วยเลขานุการ
๖.๑.๒๐ เจ้าหน้าที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับมอบหมายผู้ช่วยเลขานุการ จำนวน 1 คน	

๖.๒ อำนาจหน้าที่

๖.๒.๑ พิจารณาและกำหนดแนวทางการดำเนินการ ประสานงาน ส่งเสริมและสนับสนุน การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมแก่ประชาชนและหน่วยงานของ รัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม

๖.๒.๒ ส่งเสริม ให้กำลังใจและเชิดชูเกียรติแก่บุคคลและหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่อัน เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม

๖.๒.๓ แต่งตั้งคณะทำงานหรือคัดเลือกบุคคลหรือหน่วยงานให้เป็นผู้รับผิดชอบเพื่อ ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะอนุกรรมการฯ เห็นสมควร และนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ ต่อไป

๖.๒.๔ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ มอบหมาย

๗. คณะอนุกรรมการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

๗.๑ องค์ประกอบ

๗.๑.๑ นายเรวัต น้าเฉลิม	ประธานอนุกรรมการ
๗.๑.๒ อธิบดีอัยการฝ่ายต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด	อนุกรรมการ
๗.๑.๓ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม	อนุกรรมการ
๗.๑.๔ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๗.๑.๕ ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ

/๗.๑.๖ ผู้แทน...

๗.๑.๖	ผู้แทนกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ	อนุกรรมการ
๗.๑.๗	ผู้แทนกรมราชทัณฑ์	อนุกรรมการ
๗.๑.๘	ผู้แทนกรมสอบสวนคดีพิเศษ	อนุกรรมการ
๗.๑.๙	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด	อนุกรรมการ
๗.๑.๑๐	ผู้แทนสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	อนุกรรมการ
๗.๑.๑๑	นายตระกูล วินิจฉัยภาค	อนุกรรมการ
๗.๑.๑๒	ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม	อนุกรรมการและ เลขานุการ
๗.๑.๑๓	นายฤทธิไกร ทองมาลา	ผู้ช่วยเลขานุการ
๗.๑.๑๔	เจ้าหน้าที่สำนักงานกิจการยุติธรรม ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 1 คน	ผู้ช่วยเลขานุการ

๗.๒ อำนาจหน้าที่

๗.๒.๑ พิจารณาภาพรวมนโยบายของกระบวนการยุติธรรมในด้านการให้ความร่วมมือตามหลักการของสหประชาชาติและข้อตกลงระหว่างประเทศ

๗.๒.๒ พิจารณาภาพรวมของนโยบายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในด้านการสร้างกลไกและการให้ความร่วมมือหรือจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศ

๗.๒.๓ ติดตามและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถปฏิบัติงานเพื่อเป็นไปตามหลักการของสหประชาชาติและข้อตกลงระหว่างประเทศ

๗.๒.๔ แต่งตั้งคณะทำงานหรือคัดเลือกบุคคลหรือหน่วยงานให้เป็นผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะอนุกรรมการฯ เห็นสมควร และนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ ต่อไป

๗.๒.๕ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

พลตำรวจเอก

(วิชชัย วรรณสถิตย์)

รองนายกรัฐมนตรีปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ